

**MAĎARSKÁ UNIVERZITA AGRÁRNYCH VIED A VIED
O ŽIVOTE – MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI
EGYETEM
UNIVERZITA J. SELYEHO – SELYE JÁNOS EGYETEM
FAKULTA EKONÓMIE A INFORMATIKY
GAZDASÁGTUDOMÁNYI ÉS INFORMATIKAI KAR**

**JÁNOSSOMORJA A VELKÉ ÚĽANY LEKCIE PRE
ROZVOJ VIDIEKA Z PARTNERSTVA OBCÍ**

–

**JÁNOSSOMORJA ÉS NAGYFÖDÉMES: EGY
TESTVÉRTELEPÜLÉSI KAPCSOLAT VIDÉKFEJLESZTÉSI
TANULSÁGAI**

(Bakalárska práca) – (Szakdolgozat)

Barbara Vincze

2025

**MAĎARSKÁ UNIVERZITA AGRÁRNYCH VIED A VIED O
ŽIVOTE – MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI
EGYETEM UNIVERZITA J. SELYEHO – SELYE JÁNOS
EGYETEM**

**FAKULTA EKONÓMIE A INFORMATIKY
GAZDASÁGTUDOMÁNYI ÉS INFORMATIKAI KAR**

**JÁNOSSOMORJA A VEĽKÉ ÚĽANY LEKCIE PRE
ROZVOJ VIDIEKA Z PARTNERSTVA OBCÍ**

–

**JÁNOSSOMORJA ÉS NAGYFÖDÉMES: EGY
TESTVÉRTELEPÜLÉSI KAPCSOLAT
VIDÉKFEJLESZTÉSI TANULSÁGAI**

(Bakalárska práca) – (Szakdolgozat)

Študijný program:	Rozvoj vidieka
Tanulmányi program:	Vidékfejlesztési agrármérnöki
Názov študijného odboru:	Ekonómia a manažment
Tanulmányi szak megnevezése:	Közgazdaságtan és menedzsment
Vedúci záverečnej práce:	Dr. habil. Melinda Nagyné Molnár, PhD.
Témavezető:	Dr. habil. Nagyné Molnár Melinda, PhD.
Školiace pracovisko:	KEK – Katedra ekonomiky
Tanszék megnevezése:	KEK – Közgazdaságtan Tanszék

Barbara Vincze

Komárno, 2025

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Barbara Vincze
Študijný program: Rozvoj vidieka (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk práce: maďarský
Sekundárny jazyk: slovenský

Téma: Jánossomorja és Nagyfödemes: egy testvértelepülési kapcsolat vidékfejlesztési tanulságai

Anotácia: A dolgozat Jánossomorja és Nagyfödemes testvértelepülési kapcsolatát mutatja be, amely az 1947-48-as lakosságcsere által szétszakított magyar közösség elmúlt értékteremtésének példáját. A dolgozat elméleti háttérét a vidékfejlesztés fogalmi keretei alkotják (jólét, fenntarthatóság), fókuszban a város-vidék kapcsolattal és a határon átnyúló együttműködés lehetőségeivel. A primer és szekunder kutatási eredményeket ábrák és táblázatok mutatják be. Zárásként pedig következtetések és javaslatok szerepelnek.

Vedúci: Dr. habil. Melinda Nagyné Molnár, PhD.

Katedra: KEK – Katedra ekonomiky

Vedúci katedry: PhDr. Zsuzsanna Szeiner, PhD.

Dátum zadania: meno schvaľovateľa

Dátum schválenia: pracovné zaradenie

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném kifejezni hálámat és köszönetemet mindazoknak, akik támogattak szakdolgozatom elkészítése során.

Elsősorban témavezetőmnek, Dr. habil. Molnár Nagyné Melinda, PhD.-nak szeretnék köszönetet mondani a szakmai iránymutatásért, türelméért és hasznos tanácsaiért, amelyek nagyban hozzájárultak a dolgozatom elkészítéséhez. Köszönettel tartozom mindkét intézményben az oktatóimnak, akik segítettek abban, hogy idáig eljuthassak. Végül köszönöm a családomnak, barátomnak, hogy végig támogattak a szakdolgozatom megírásában.

Abstrakt

Cieľom diplomovej práce je predstaviť partnerstvo obcí medzi Jánossomorjou a Veľkým Úľanom, ktoré ukazuje tvorbu hodnôt rozdeleného maďarského spoločenstva v uplynulých desaťročiach, vzniknutého v dôsledku výmeny obyvateľstva v rokoch 1947-48. Práca pozostáva z 5 kapitol, obsahuje 10 grafov a 3 tabuľku. V prvej kapitole predstavím hlavný konceptuálny rámec vidieka a rozvoja vidieka, a zhrniem jeho hlavné ciele z hľadiska blahobytu a udržateľnosti, s osobitným dôrazom na otázku mesto-vidiek a možnosti cezhraničnej spolupráce.

Nasleduje prestavenie cieľov môjho samostatného výskumu, v súvislosti s ktorým predstavujem metodológiu výskumu, po ktorej nasleduje prezentácia a vyhodnotenie výsledkov. Záverečná časť sa zaoberá závermi vyhodnenými z výskumu.

Kľúčové slová: rozvoj vidieka, cezhraničné vzťahy, partnerská obec, výmena obyvateľstva, udržateľnosť

Absztrakt

A szakdolgozat célja bemutatni Jánossomorja és Nagyfödémes között kialakult testvértelepülési kapcsolatot, ami az 1947-48-as lakosságcsere következményeként szétszakított magyar közösség értékteremtését mutatja meg az elmúlt évtizedekben. A munka 5 fejezetből áll, 10 ábrát, 3 táblázatot tartalmaz. Az első fejezetben bemutatom a vidék, vidékfejlesztés legfőbb fogalmi keretét, valamint összegzem annak főbb céljait a jólét, a fenntarthatóság szempontjából, különös tekintettel a város-vidék kérdésre és a határon átnyúló együttműködés lehetőségeire.

Ezt követően az önálló kutatásom céljainak az ismertetése következik, amihez kapcsolódóan bemutatom a kutatásom módszertanát, amit a vizsgálati eredmény bemutatása és kiértékelése követ. A befejező rész a kutatásból levont következtetéseket taglalja.

Kulcsszavak: vidékfejlesztés, határon átnyúló kapcsolatok, testvértelepülés, lakosságcsere, fenntartható

Abstract

The aim of this thesis is to present the twinning relationship established between Jánossomorja and Nagyfödémes, which demonstrates the value creation of a Hungarian community divided as a consequence of the population exchange in 1947-48, over the past decades. The thesis consists of 5 chapters and includes 10 figures and 3 tables. The first chapter introduce the main conceptual framework of rural areas and rural development, summarizing its key objectives from the perspective of well-being and sustainability, with particular attention to urban-rural relations and the possibilities of cross-border cooperation.

This is followed by the presentation of the objectives of my independent research, along with a description of the applied research methodology. The subsequent chapter presents and evaluates the research findings. The concluding part discusses the conclusions drawn from the research.

Key words: rural development, cross-border relations, twinning relationship, population exchange, sustainability

Tartalomjegyzék

Bevezetés	8
1 A témakör hazai és nemzetközi irányvonalai	10
1.1. A vidék fogalma és jellemzői.....	10
1.2. Vidékfejlesztés és fenntarthatóság	13
1.3. Az életminőség javítása: jólét és jóllét.....	15
1.4. Vidékfejlesztés az INTERREG pályázatokkal.....	16
1.5. Vidékfejlesztés a falusi turizmus bázisán.....	18
2 A dolgozat célja	21
3 A kutatás módszertana és módszere	22
4 Kutatás eredményei.....	24
4.1. Jánossomorja és Nagyföldemes bemutatása	24
4.1.1. Jánossomorja elhelyezkedése és népessége.....	24
4.1.2. Nagyföldemes elhelyezkedése és népessége	28
4.2. Testvértelepülési kapcsolat: amikor két település valóban testvér	32
4.3. A testvértelepülési együttműködés céljai és megvalósulása.....	33
4.4. Amikor a testvértelepülési kapcsolat szintet lép: sikeres projektek az együttműködésben.....	36
5 Következtetések	41
Befejezés.....	44
Resumé.....	46
Felhasznált irodalom.....	51
Mellékletek	54

Bevezetés

” Nem lehet az embert kettévágni. Nem lehet egy nemzetet kettévágni. Az emberek összetartoznak, mint az élet gyökerei és a koronája” (Wass, 1974, p.203)

A vidéki térségek fejlődése és a helyi közösségek megerősítése napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap mind a hazai és nemzetközi szinten. A vidékfejlesztés egyik fontos eszköze a falusi turizmus, amely nemcsak a gazdasági növekedést segíti elő, hanem hozzájárul a kulturális értékek megőrzéséhez, a közösségi identitás erősítéséhez és a határon átnyúló kapcsolatok építéséhez is.

Az államhatárok gyakran erőszakolták ketté a régóta együtt élő közösségeket, nyomokat hagyva a családok, falvak és városok sorsán. Azonban az emberek közös gyökere és az összetartozás vágya erősebbnek bizonyult a láthatatlan választóvonalaknál. Ezt a hitet és a valós közösségi élményt kutatja jelen szakdolgozatom, melynek fókuszában az én szülőfalum, amely Szlovákiában található Nagyfödémes, és a magyarországi Jánossomorja között létrejött és mára már két évtizedes múltra visszatekinthető virágzó testvértelepülési kapcsolat áll. Ez a kötelék nem csupán egy aláírt okirat, hanem egy élő, lélegző bizonyítéka annak, hogy a történelem viharai után is lehetséges az újjáépítés, a kölcsönös támogatás és a közös jövő építése. A testvértelepülési kapcsolat nem csak gazdasági, de egy olyan társadalmi és helyi jelentőséggel bír, amely manapság nagyon ritka.

Számomra, mint nagyfödémesi születésű, de kettős identitásban élő kutatónak ez a téma nem csupán érdekesség. A Nagyfödémes és Jánossomorja közötti viszony megmutatja, hogy a kényszerűségből kialakult történelmi helyzetek milyen mélyen gyökerező, pozitív közösségi energiákat szabadíthatnak fel. Ez a kapcsolat példaértékű modell lehet más, a határ két oldalán élő, közös gyökerekkel rendelkező települések számára is. Jelen dolgozat éppen ezt vizsgálja, hogy a kitelepítések és elszakítottság után miként sikerült a két közösségnek a közös sorsot közös erővé kovácsolnia, ezzel megteremtve a határon túli magyarság megmaradásának és az európai együttműködésnek egy fenntartható és szívből jövő formáját.

A dolgozatom struktúrájának első eleme az elméleti háttér megrajzolása: a vidék, a vidékfejlesztés, a fenntarthatóság, a jólét és a falusi turizmus fogalmi tisztázása, valamint az Interreg programok szerepének bemutatása.

Dolgozatom önálló kutatási fejezetében foglalkozom a két település testvértelepülési kapcsolatával, e kapcsolat létrejöttének történelmi előzményeivel és jelenével. A kutatási

célok pontos megfogalmazását, a kutatási módszerek leírását a módszertani fejezetben részletezem. A következtetéseimet és a javaslataimat az elvégzett kutatómunka információira alapozom.

1 A témakör hazai és nemzetközi irányvonalai

Szakdolgozatomban elengedhetetlen a szakirodalmi áttekintés hazai és nemzetközi irányvonalak alapján, mellyel célom, hogy bemutassa a vidék, vidékfejlesztés legfőbb fogalmi keretét, valamint összegezni annak főbb céljait a jólét, a fenntarthatóság szempontjából, különös tekintettel a város-vidék kérdésre és a falusi turizmus lehetőségeire.

1.1. A vidék fogalma és jellemzői

A vidék szerepe és jelentése állandóan változik. Ezért nem könnyű a vidékkel kapcsolatos fogalmaknak és értelmezéseknek a meghatározása és tisztázása. A vidék fogalmát érdemes nem csak egy értelmezés alapján vizsgálni. Lehetőség van földrajzi kategóriaként, társadalmi és kulturális értelemben is megközelíteni (Kovács et al., 2015).

Először vizsgáljuk meg tágabb értelemben, úgy mint egy speciális centrum-periféria szituációt. Ebben az értelmezésben a vidék fogalmát a gazdasági fejlődés központjaitól távol eső területként határozzuk meg, amelynek a sajátosságai eltérnek az urbanizáció során kialakult nagyvárosi növekedési központoktól és tengelyektől. Itt fontos megjegyezni, hogy minden gazdasági központnak megvan a saját perifériája, azaz a saját vidéke. Globális szinten ezek azok a régiók, amelyek távol helyezkednek el a világgazdasági központoktól, és nem képesek integrálódni a globális gazdasági fejlődésbe. Nemzeti szinten azok a területek tartoznak ide, amelyek kívül esnek az ország növekedési központjainak vonzáskörzetén. Az ilyen perifériák gyakran küzdenek a gazdasági és társadalmi fejlődés kihívásaival; hiányoznak a megfelelő infrastruktúrák és befektetések. Ennek ellenére azonban ezek a területek is jelentős potenciállal rendelkeznek a helyi erőforrások és a közösségek megerősítése révén (G. Fekete, 2013).

Egyes nézőpontok szerint a vidék a város ellentétje. Azaz a vidék és a falu a város ellenpontjaként és annak alárendeltjeként értelmezhető (G. Fekete (2013) szerint. Ebben a megközelítésben a vidék egy olyan fogalom, amely a városok gyors fejlődésével és technológiai innovációival szemben az állandóságot, valamint a hagyományoknak a megőrzését preferálja. Ez egy dichotomikus kapcsolat, amelynek lényege nem a különbözőség, hanem az összetartozás (Molnár, 2013). Azt, hogy a vidék és a város nem ellentétei, hanem egymás kiegészítői, egy egymással szorosan összetartozó, dichotomikus egységben létező tartalmak, amely talán a legjobban az urbanizációs folyamatot írja (Enyedi, 2011). Manapság fiatal felnőttként a legtöbbször vágya a városi élet, függetlenül

attól, hogy városlakó, vagy vidéken élő a fiatal. Ennek oka, hogy a fejlesztések, beruházások főként a várost célozzák meg elsődlegesen, ebből adódóan a városokban rengeteg munkalehetőség kínálkozik és természetesen rengeteg szolgáltatás is. A városi munkalehetőségek, szolgáltatások viszont nemcsak a városlakók számára szükségesek. A vidéki élet fenntartása szempontjából is fontosak, hisz a vidékiek igényeinek és szükségleteinek a kielégítéséhez is hozzájárulnak. Ez a dichotomikus viszony a vidéki élettér és a városi tér számára is fontos, hisz a vidéki munkaerőpiac, a vidékről érkező fogyasztó nélkül nem működnének a városi rendszerek (Kovách, 2012).

A városok és a falvak egymásra utaltsága és fejlődésük szoros összefonódása elengedhetetlen. A város-falu dichotómia megítélése kettős: egyrészt a városokat a kultúra, gazdaság és a szolgáltatások központjának tekintik, amelyek új vívmányokat tesznek elérhetővé a környező területek számára. Ugyanakkor vannak, akik úgy vélik, hogy a városok kihasználják a vidék munkájának eredményeit, és magukhoz vonzzák a térség értékeit (Farágó, 2010).

A város és falu ellentétpár felállítása helyett sokkal fontosabb az összetartozásra tett hangsúly. A központi funkciókat ellátó városok és a környező falvak együtt integrálódnak az országos, a nemzetközi munkamegosztásba. Ráadásul azt is fontos szem előtt tartani, hogy a város-vidék viszonyban a vidék nem egyforma státuszban van attól függően, hogy hol helyezkednek el. Faragó (2010) kiemeli, hogy napjainkban a koncentráció és a népességfogyás inkább a fejlett nagyvárosi régiók és a leszakadó területek között zajlik, nem pedig a városok és a közvetlen környezetükben lévő falvak között. A városok és falvak közötti együttműködés és kölcsönös támogatás kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából. Az ilyen együttműködések révén a vidéki térségek is részesülnek a városi innovációkból és szolgáltatásokból, míg a városok profitálhatnak a vidéki területek természeti és kulturális erőforrásaiból. Ez a szimbiózis hozzájárulhat az egyenlőtlenség csökkentéséhez, valamint a helyi életközösségek megerősítéséhez, továbbá az együttműködés, partnerség is tovább szilárdul, amely további fejlesztési lehetőségeket is hordozhat magában (Farágó, 2010).

Fontos tehát megjegyezni, hogy a vidék és város közötti határvonalak egyre inkább elmosódnak (Molnár, 2013). Cloke (1997) szerint a városok terjeszkedése és a vidéki térségekre gyakorolt hatása miatt egyre inkább olyan térségek alakulnak ki, amelyek már nem tekinthetők tisztán vidékiesnek. A város és vidék kölcsönhatása a modern

gazdaságokban és társadalmakban egyre fontosabb szerepet tölt be. Különösen az agglomerációs zónákban, ahol a lakosság nagy része ingázik a város és a vidék között. Az ilyen térségekben a városi és vidéki életmód keveredik és új típusú közösségeket és gazdasági struktúrákat hoznak létre (Cloke, 1997).

Dolgozatom szempontjából fontos kiemelni, hogy bár a vidék a közgondolkodásban sokszor a hátrányos helyzettel azonosítható, de valójában nem értékhiányos, csak másfajta értékekkel kell számolni benne. Ilyen például a természet közelsége, ami egy egyre inkább felértékelődő és vonzó érték. A természeti erőforrásokkal az ember nem a városban találkozik, hanem vidéken. A természet közelségét, a szoros közösségi kapcsolatokat továbbá az életminőség egyedi formáit kínálja a vidéki élet. A vidéki életmód vonzereje tehát növekszik. Ez megmutatkozik abban is, hogy a frekvenciátaltabb helyeken a falvakba költözés egy megfigyelhető mobilitási irány lett, ami nagyon gyakran nem gazdasági, hanem életminőségi szempontok alapján válik jellemzővé (Cloke et al., 2006).

A vidéki élet kapcsán felmerülő idill jelenléte persze néha kissé misztifikált, bár amit Kovách a 2007-es tanulmányában megfogalmaz a vidék-idillről, az úgy vélem helytálló: társadalmi értelemben a békét és közösséget szimbolizálja, ahol az emberek az ismeretségek révén segítik egymást és együttműködnek (Kovács, 2007).

A vidéki idill létrejöttének alapja a vidék gazdasági, a társadalmi és a kulturális közege, az erős közösségi kohézió és a szoros családi kapcsolatok határozzák meg. Ezek a tényezők különösen a kisebb népességű településeken, tanyákon és szóróványfalvakban figyelhetőek meg jól, ahol az emberek közötti szociális háló szorosabb, mint a városi térségekben (Kovács et al., 2015).

A vidék nemcsak a különböző társadalmi megközelítések miatt nem tekinthető egységesen megítélt fogalomnak. Rendkívül változatos a róla kialakítható kép, mivel más-más vidéki jellemzők találhatók a különböző térségekben. Míg a fejlett országok vidéki térségeiben például az iparosodás és urbanizáció következtében a mezőgazdaság szerepe csökkent, addig a fejlődő országokban ez még mindig a gazdaság gerincét képezi. Ez annak is betudható, hogy a városokban lakó/érkező emberek tudásszintje magasabb volt a vidéken élőkénél, s éppen ezért a városban olyan munkalehetőségek, olyan fejlesztések, lehetőségek indulhattak meg, amelyek mindezt megkövetelték. Azzal, hogy a vidék erőforrásainak használata változik, azzal a vidék fogalma is. A fejlett országokban a vidéki térségek egyre inkább a rekreáció, turizmus és természetvédelem színterévé váltak, míg más régiókban még

mindig az élelmiszertermelés dominál. Az ilyen különbségek miatt a vidék fogalma és szerepe folyamatosan időről időre változik és alkalmazkodik a helyi és globális gazdasági trendekhez, folyamatokhoz. Ezért fontos, hogy a vidékfejlesztési stratégiák figyelembe vegyék ezeket a sajátosságokat és erőforrásokat, hogy fenntartható és versenyképes fejlődést biztosítsanak (Kovács et al., 2015).

1.2. Vidékfejlesztés és fenntarthatóság

G. Fekete (2013) szerint a vidékfejlesztés a vidéki területeken zajló változásokra gyakorolt tudatos és tervezett beavatkozásként értelmezhető. Az ilyen beavatkozások céljai lehetnek helyi szintűek, amely esetben a hangsúly a vidéken élők életkörülményeinek javításán van. Regionális szinten azonban, egy szélesebb terület erőforrásainak hatékonyabb kihasználása a cél. Globális szinten pedig a cél a környezet egyensúlyának a fenntartása. A rurális fejlesztések során fontos figyelembe venni a helyi közösségek igényeit és erőforrásait, sőt elsődlegessé tenni, hogy a beavatkozások fenntarthatóak és hosszú távon is eredményesek legyenek. Fontos azonban megjegyezni, hogy a vidékfejlesztési stratégiákban kiemelt szerepet kell kapnia az innovációnak és a technológiai fejlődésnek, hiszen a világ folyamatosan fejlődik, és ez alól nem képezhet kivételt egyik vidéki térség sem. A vidéki térségeknek versenyképessé kell válniuk és lépést kell tartaniuk a modern világ fejlődésével, amit többek között a helyi gazdaságok és termékek támogatásával érhetnek el. Ennek érdekében fontos a fiatalok motiválása, hogy aktívan bekapcsolódjanak a falvak gazdasági tevékenységeibe, így hozzájárulva a falvak fenntartható fejlődéséhez. A vidékfejlesztésnek számos területét érinti, beleértve a mezőgazdaságot, az infrastruktúra fejlesztését, az oktatást, amelyek mindegyike elengedhetetlen a sikerhez (G. Fekete, 2013).

A vidékfejlesztés egy komplex és többdimenziós folyamat, amelyben a gazdasági növekedés, a társadalmi jólét és a környezeti fenntarthatóság egyaránt fontos. Az ilyen típusú fejlesztési programok és stratégiák hosszú távú célja, hogy a vidéki térségek élhetőbbek, sokszínű lehetőségekkel felruházva legyenek, és vonzóbbak legyenek mind a helyi lakosoknak, mind az ide látogatók számára. Kearney et al. (1994) ezt úgy fogalmazza meg, hogy a vidékfejlesztés egy multidimenziós folyamat, aminek lényege, hogy fenntartható módon integrálja a társadalmi, gazdasági és kulturális valamint a környezeti szempontokat (Kearney et al., 1994). Ez a megközelítés hangsúlyozza, hogy átfogóan kell kezelni a különböző dimenziókat. A cél az, hogy a vidéki térségek fejlődése harmonikusan illeszkedjen a helyi közösségek „követeléseihöz”, miközben figyelembe veszi a globális

környezeti kihívásokat is. A multidimenziós vidékfejlesztés lehetőséget teremt arra az esetre, hogy a vidéki térségek versenyképesek maradjanak, miközben megőrzik a kulturális és természeti értékeiket is. Ezáltal a vidékfejlesztés hozzájárulhat a fenntartható és kiegyensúlyozott gazdasági növekedéshez. A környezeti fenntarthatóság szintén kiemelt fontosságú a vidékfejlesztésben. Hozzá tartozik a természeti erőforrások fenntartható kihasználtsága, a biodiverzitás megőrzése és a környezeti terhelés csökkentése. Ehhez a helyi lakosoknak, illetve a nem helyi (turista, átutazó) személyeknek is hozzá kell járulni. A fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok alkalmazása és a megújuló energiaforrások használata szintén hozzájárul a vidék hosszú távú környezeti fenntarthatóságához (Prčík, Kotrla a kol., 2019).

Az igazán sikeres vidékfejlesztési gyakorlatban az a közös, hogy a vidéken élő emberek életminőségének a javítását szolgálják (Farkas, 2002). Ebben kiemelten fontosak az oktatási és egészségügyi szolgáltatások és fejlesztések. A társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez nagy részben hozzátartozik a helyi közösségek megerősítésének az elősegítése. Ez a komplex és sokszínű vidékfelfogás kulcsszerepet játszik a vidéki térségek fejlesztésében, hiszen a vidéki térségek életében nem csupán a gazdasági fellendülés a cél, hanem a helyi közösségek életminőségének javítása, a természet megőrzése és a hagyományok fenntartása is, ami hosszú távon fenntarthatóbb és élhetőbb vidéki környezetet eredményez, erősítve a helyi identitást és a közösségi szellemet (Kovács et al., 2015).

A pályázati programok kidolgozásában, megvalósításában vidéken is fontos szerepet játszanak a Helyi Akciócsoportok (HACS). Ezek a csoportok a helyi lakosság bevonásával működnek, és a helyi igényekre és lehetőségekre alapozva tervezik meg és valósítják meg a fejlesztésre szánt projekteket. Ez a csoport segít a helyi források hatékony elosztásában, a helyi gazdaságok és közösségek megerősítésében, valamint a fenntarthatósági szempontok érvényesítésében (Kis és Szekeresné Köteles, 2010). A HACS-ok munkája révén a vidéki térségek egyedülálló erőforrásaihoz és értékeihez kapcsolódva olyan fejlesztések valósulhatnak meg, amelyek a helyi lakosok életét közvetlenül és hosszú távon is pozitívan befolyásolják (Kis és Szekeresné Köteles, 2010).

Az európai vidékfejlesztési politika alapvető célja, hogy a vidéki térségek fenntarthatóan fejlődjenek, ahol élénk és virágzó közösségek, stabil gazdaság, valamint magas színvonalú közszolgáltatások biztosítják a vidéken élők életminőségének folyamatos javulását. Ennek érdekében fontos hangsúlyt helyezni az innovációkra, a helyi termékek és

szolgáltatások támogatására, valamint a környezeti és kulturális értékek megőrzésére és fenntarthatóságának biztosítására. A helyi közösségek bevonása kulcsszerepet játszik a döntéshozatalban, amely révén megvalósulnak a különböző vidékfejlesztési stratégiák (Szörényiné Kukorelli, 2015).

A fenntartható vidékfejlesztés célja az, hogy ezek az erőforrások hosszú távon is megőrződjenek, és hogy a vidéki térségek hozzájáruljanak a nemzet gazdasági és társadalmi fejlődéséhez, miközben fenntartják a kulturális és környezeti értékeiket. Ez azt jelenti, hogy a vidékfejlesztésnek olyan megoldásokat kell találnia, amelyek egyszerre szolgálják a gazdasági növekedést, a társadalmi jólétet és a környezet védelmét. A fenntartható vidékfejlesztésnek fontos elemei közé tartozik a megújuló energiaforrások használata, a hulladékgazdálkodás fejlesztése, a biológiai sokféleség megőrzése, a helyi termékek előállítása és értékesítése, a szennyező káros gázok kibocsátásának minimalizálása/eltörlése, valamint a turizmus fejlesztése. A fenntartható vidékfejlesztéssel olyan vidéki térségeket hozhatunk létre, amelyek élhetőek, vonzóak és hosszú távon fenntarthatóak. A fenntartható vidékfejlesztés lényegében gazdasági, társadalmi és ökológiai fenntarthatóságra törekszik (Szörényiné Kukorelli, 2005). Ezek a pillérek nem különállóak, hanem szorosan összefüggenek egymással. Például egy gazdaság nem lehet hosszú távon fenntartható, ha nem veszi figyelembe a környezeti hatásokat. A fenntartható fejlődés célja, hogy megtalálja az egyensúlyt e három pillér között. Fontos megjegyezni azt, hogy a fenntartható vidékfejlesztés arra törekszik, hogy úgy alakítsa a vidéket, ahogy az az embereknek és a természetnek is jó legyen. Ez egy olyan folyamat, amely arra ösztönözi a lakónépességet, hogy fenntarthatóbb közösségben és helyen éljenek. Cél, hogy az emberek életminősége úgy javuljon, hogy a természeti erőforrások kihasználása során csökkenjen és minimális legyen a szennyező anyagok, a hulladékok kibocsátása (Simai, 2016). A fenntartható fejlődés a mi jövőnkéről szól. A döntések, amelyeket ma hozunk, hatással lesznek arra a világra, amelyben élni fogunk. Azáltal, hogy megértjük a fenntarthatóság alapelveit, aktívan részt vehetünk a változásokban és hozzájárulhatunk egy fenntarthatóbb jövő kialakításához (Simai, 2016).

1.3. Az életminőség javítása: jólét és jóllét

A komplex és sokszínű vidékfelfogás szerint a vidékfejlesztés középpontjában mindig a helyi közösségek életminőségének javítása áll. Az életminőség fogalma viszont változó értéktartalommal bír. A különféle egyéneknek eltérő nézetei lehetnek arról, hogy mit is jelent számukra a jó élet, a jóllét. A jólét és a jóllét fogalma régóta központi szerepet játszik

a társadalomtudományi, közgazdasági és a politikai világban. Ugyan gyakran egymás szinonimájaként használják őket, viszont a jelentésük és alkalmazásuk jelentősen eltér. Míg a jólét az anyagi és gazdasági szempontokra összpontosít, addig a jóllét az egyének szubjektív életminőségét, boldogságát valamint az egészségügyi állapotát is magában foglalja (Nagy, 2018).

A jólét az anyagi szempontokra összpontosít. A pénzügyi stabilitás valóban elengedhetetlen a jólét szempontjából. Simon (2022) szerint minden társadalmi osztálynak joga van a stabil jövedelem szerzésre. A társadalmi jólét bizonyos fokát a nemzet vezetőinek és a rábízott szervezeteknek kell garantálniuk. Végso soron azonban mindenki felelős azért, hogy az önmegvalósítás, a személyes fejlődés révén másoknak és önmaguknak is hosszan tartó boldogságot biztosítson a jólétre való törekvés az életükben (Simon, 2022).

A jóllét jóval összetettebb fogalom: hozzátartozik a fizikai és mentális egészség, a biztonságérzet, a szociális kapcsolatok, a kulturális lehetőségek, a környezet minősége, a szolgáltatások elérhetősége, valamint a gazdasági jólét. Ez azt jelenti, hogy fontos a megfelelő egészségügyi ellátás biztosítása, a közbiztonság erősítése, a közösségi terek fejlesztése (Simon, 2022).

A jólét és a jóllét összehangolása kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából. A gazdasági növekedés fenntartása mellett figyelmet kell fordítani a természeti erőforrások megőrzésére, az életminőség javítására és a társadalmi egyenlőtlenségekre is (Szörényiné Kukorelli, 2005).

1.4. Vidékfejlesztés az INTERREG pályázatokkal

Az INTERREG pályázat egy olyan európai uniós kezdeményezés, amelynek a célja a régiók közötti együttműködések elősegítése. INTERREG programok már a XX. században is voltak. Fontos szerepet játszanak a határ menti régiók számára, hiszen az itt egyébként alacsonyabb gazdasági és társadalmi kohézió erősítése a határ menti együttműködések által új lehetőségeket nyit. A program célkitűzései közé sorolható a közös kihívások kezelése, ilyen lehet akár a környezetvédelem, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, innovációs együttműködések, valamint a versenyképesség növelése. A program támogatja azokat a régiókat, településeket, amelyek között valamilyen együttműködés alakul ki. Ezek az együttműködések abból indulnak ki, hogy a kapcsolatot tovább kell ápolni és

fejleszteni, közös célkitűzést kell megfogalmazni, valamint közös tapasztalatcserét (Ocskay és Hardi, 2021).

Az INTERREG pályázatok a határon átnyúló partnerségre építenek. Az INTERREG program a helyi szereplőket, mint például az önkormányzatot, civil szervezeteket és különféle vállalkozásokat projektek megvalósítására tervezésére ösztönözik. Ez a helyi szintű bevonás hozzájárul a fenntartható és hosszú távú eredmények eléréséhez, valamint a közösségek közötti kapcsolatok erősítéséhez (Ocskay és Hardi, 2021).

Az ilyen együttműködések nemcsak a gazdasági és társadalmi előnyöket helyezik előtérbe, hanem emellett elősegítik a kulturális és társadalmi működést, amely hozzájárul a határon átnyúló kapcsolatok erősítéséhez és fenntartásához. A közös projektek révén a résztvevő települések megoszthatják egymással tapasztalataikat, ami hosszú távon majd növeli a régiók versenyképességét. Az ilyen együttműködések révén a határmenti területeken felgyorsulhat és javulhat a megélhetés, ami hozzájárul a helyi életminőség javulásához. A határon átnyúló együttműködések területileg a NUTS3-as régiókat veszi figyelembe (Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Maďarsko 2021-2027, online).

Az eurorégiókban megvalósuló projektek révén a helyi közösségek jobban megismerhetik egymás kultúráját és hagyományait, ami elősegíti a kölcsönös megértést és együttműködést. A határon átnyúló kapcsolatok célja, hogy erősítse az egyének és a közösségek, valamint a közigazgatási egységek közötti kapcsolatokat, ezzel elősegítve egy szorosabb, harmonikusabb viszony kialakulását. Az eurorégiók esetében a határ menti együttműködések által a szomszédos országok peremterületeinek egyre szorosabb kapcsolatait jelenti az eurorégiók esetében. Az eurorégió a határon átnyúló együttműködések egyik formája, amely olyan jól körülhatárolt földrajzi területet jelent, amely két vagy több ország adott területi részét foglalja magában. Ezek az országok megállapodtak abban, hogy tevékenységeiket összehangolják, hogy a határ menti régiókat hatékonyabban tudják fejleszteni a jövőben (Perkmann, 2003).

Jelen dolgozat egy olyan esetet dolgoz fel, ahol egy magyarországi és egy szlovákiai település testvértelepülési partnerségre építve valósít meg fejlesztéseket. Szlovákia és Magyarország között számos együttműködés van települések között, melyben a civil és üzleti szféra szervezeteinek és magánszemélyek együttműködése valósul meg az idegenforgalom, a kultúra, a sport, az oktatás, valamint az üzleti tevékenységek terén is.

Szlovákia és Magyarországnak közös érdekei vannak a határ menti területein, főleg gazdasági szempontból (Lačný, 2017).

1.5. Vidékfejlesztés a falusi turizmus bázisán

A falusi turizmus fogalma jelentősen átalakult az elmúlt évek során. A falusi turizmus kiindulópontja, hogy egyre inkább felértékelődik a nyugodtabb életstílus és a természetközeli élmény. Ez a turisztikai forma lehetőséget ad a látogatóknak arra, hogy felfedezzék a helyi különlegességeket, közösségi eseményeket. Emellett hozzájárul a vidéki területek gazdaságának élénkítéséhez és a helyi lakosság életfeltételeinek javításához. A falusi turizmus értékes alternatívát jelent a modern élet rohanásával szemben miközben a fenntartható fejlődést is támogatja (Bába, 2007).

A falusi turizmus nagy hangsúlyt helyez a helyi adottságok, erőforrások kihasználására, valamint a helyi közösségek és a gazdaság fejlődésére. Ez a turisztikai forma lehetőséget nyújt arra, hogy a település bevonzza a látogatókat, mind belföldi, mind külföldi szinten. A falusi turizmus kapcsolatot teremthet a szomszédos településekkel való együttműködésre, illetve testvértelepülési kapcsolatok kialakítására, melynek akár az is célja lehet, hogy közös turisztikai látványosságok és programok valósuljanak meg. Ezek az együttműködések nemcsak a látogatószám növeléséhez járulhatnak hozzá, hanem erősítik a közösségek közötti kapcsolatokat is (Bába, 2007).

Gannon (1994) szerint a falusi turizmus a vendéglátók és a helyiek által kínált szolgáltatások és szórakoztató programok gyűjteménye, amelyek célja a turisták vonzása a területükön és többletbevétel. A falusi turizmus magában foglalhatja az agroturizmust és a hozzá tartozó szálláshelyeket, a természetközeli nyaralás lehetőségét, de a fesztiválok, a gasztronómia és a szabadidős tevékenységek (pl. kerékpározás, horgászat, lovaglás stb.), a mezőgazdasági termékek vagy kézműves termékek értékesítését is. Valójában ennek az értékláncnak a vidéki életstílus a kulcsfontosságú eleme (Gannon, 1994).

A falusi turizmus szorosan képes összekapcsolódni az aktív turizmus számos lehetőségével, minden esetben arra alapozva, hogy a vidék egy természetközeli környezet. A fókusz a helyi értékek felfedezésén, valamint az élményközpontúságon van. A falusi turizmus környezetében könnyen kialakíthatóak olyan programok és szolgáltatások, amelyek az aktív időtöltést ösztönzik, és vonzóvá teszik a szálláshelyet az aktív turisták számára (Donka és Gyuricza, 2017).

A falusi turizmus gyakran komplex szolgáltatásokat kínál: kulturális programokat, hagyományőrző rendezvényeket, kézműves tevékenységeket, a természet közelségét kihasználó programokat, mint például a túrázást, horgászatot, vagy lovaglást. Ezek a szolgáltatások a falusi élet egyedi élményeit kínálják a turistáknak, miközben jelentős bevételeket is generálnak (Donka és Gyuricza, 2017).

A hazai falusi turizmusnak hosszú az útja. Az út a falusi vendéglátástól indul és vezet a komplex turisztikai szolgáltatások kialakulásáig. A hagyományosabb értelmezésű kezdeti állapot lényege az volt, hogy a vendégfogadók a saját otthonukba fogadták be a falut meglátogatókat. Ebben az esetben ez egyfajta falusi vendéglátásként volt értelmezhető, mely tipikusan jövedelemkiegészítésre szolgált. Később, fejlettebb formában célzottabb szolgáltatások jöttek létre: fizetővendégszobák, falusi kempingek, panziók, tanyák, kocsmák, vendéglők, csárdák, tájházak, kézművesházak (Kovács, 2003). Ezzel egy összetettebb, nagyobb bevételi forma jelenhetett meg. Ma a falusi turizmus kínálatában létezik az a kínálati elem, mely az otthonos, családias légkörre helyezi a hangsúlyt, de létezik a turizmusnak az üzleti potenciáljára és a nagyobb közönségigények kielégítésére összpontosító irányzata is. Ez lehetővé teszi a falvak számára, hogy jelentősebb gazdasági szereplővé váljanak a turizmus bizonyos területein, miközben különböző szolgáltatásokkal növelik a vonzerejüket. Mindkét forma hozzájárul a falusi közösségek fejlődéséhez, de eltérő módon járulnak hozzá a helyi identitás megőrzéséhez és fenntartható turizmus kialakításához (Kovács, 2003).

Ez a komplex jelenléte a falusi turizmusnak lehetővé teszi, hogy a helyi gazdaság motorjává váljon, miközben hozzájárul a vidéki élet egyediségének megőrzéséhez is. A széles körű szolgáltatások és programok vonzóvá teszik a falusi vidéket az élményalapú, fenntartható utazási lehetőségeket a vidéki élet keresői számára. Ugyanakkor a helyi lakosok számára is előnyökkel jár, hiszen egyrészt anyagi hasznot hoz, másrészt lehetőséget ad a hagyományok megőrzésére és bemutatására a világnak. A turisták érdeklődése a helyi kulturális és történelmi értékek iránt ösztönzőleg hat a helyiekre, hogy megőrizték és továbbadják ezeket az értékeket. Érdeemes kihangsúlyozni, hogy mindeközben a turizmus által generált bevételek nemcsak a falvak gazdasági fejlődéséhez járulnak hozzá, hanem tágabb területi szempontból is értékteremtés zajlik. Új munkahelyek jönnek létre, amely különösen fontos a vidéki térségekben, ahol gyakran korlátozottak a foglalkoztatási lehetőségek (Bába, 2007).

A falusi turizmus tehát nemcsak a gazdaság fellendítésében, hanem a kulturális örökség fenntartásában is fontos szerepet játszik, hiszen lehetőséget biztosít a helyi közösségeknek, hogy megőrizték identitásukat és hagyományait a következő generációk számára. Falusi turizmus társadalmi hatása is rendkívül fontos tehát, hogy erősödjön a helyi közösségek összetartása is. Az ide látogató turisták gyakran mélyebb, személyes kapcsolatokat alakítanak ki a helyi lakosokkal, amelyek hosszú távú barátságokat és együttműködések eredményezhetnek. Ez különösen fontos a kisebb települések számára, ahol a közösségi élet és a társadalmi kohézió kiemelt szerepet játszik a falu életében. Az ilyen típusú turizmus tehát nem csupán egy speciális piaci kínálat, hanem a kapcsolatok és együttműködések alapja is lehet, amely hosszú távon fenntartható fejlődést biztosít (Bába, 2007). A falusi turizmus tehát túlmutat a hagyományos értelemben vett gazdasági tevékenységen, mivel társadalmi és kulturális hatásai is jelentősek. Ez a turizmusforma hozzájárul a fiatalabb generációk helyben tartásához is, hiszen jövőképet kínál a számukra. A turisták jelenléte inspirálhatja a helyieket arra, hogy új programokat és szolgáltatásokat hozzanak létre, amelyek tovább növelhetik a települések vonzerejét. Emellett a falusi turizmus különösen fontos szerepet játszik abban, hogy a vidéki életnek az értékeit és élményeit szélesebb körben is ismertté tegye, hozzájárulva a vidéki és városi közösségek közötti kapcsolat megerősítéséhez (Bába, 2007).

A falusi turizmus egy egymással összefüggő szolgáltatási láncolatból álló terméként értelmezhető. A láncolat elemei közé tartoznak a falusi szállásadók által közvetlenül a vendégek számára nyújtott szolgáltatások, a település további szolgáltatóinak a kínálata, valamint a település egyéb jellemzői, mint például a tisztaság és az infrastruktúra állapota is. A vendégek elégedettségére az értéklánc minden eleme hatással van. Ugyanakkor az értéklánc más részei, mint a település arculata, a vendéglátás minősége és az élményszolgáltatások színvonala szintén jelentős mértékben alakítják a vendégek általános benyomását, akár pozitív, akár negatív irányba. A vendégek igényeinek kielégítése érdekében célszerű alaposan meghatározni a szálláshely célközönségét, mivel különböző csoportok eltérő elvárásokat támasztanak. Például az aktív kikapcsolódást kereső osztálykiránduló csoportok, a közös időtöltést előnyben részesítő gyermekes családok és a csendet és megnyugvást igénylő idősebb vendégek más szolgáltatásokat igényelnek. Egy szűkebb, jól körvonalazott célcsoport szükségleteinek kielégítését sokkal könnyebben meg lehet valósítani. Nehezebb, mint az összes lehetséges vidéki szálláshelykereső elvárásainak egyszerre való megfelelés (Rátz és Michalkó, 2015).

2 A dolgozat célja

A szakdolgozatom önálló kutatásában a célom, hogy feltárjam és bemutassam, hogy miként vált a kezdeti, történelmi alapú érzelmi kötelék a mindennapi életet átszövő, intenzív és eredményes együttműködéssé. A Nagyfödemes és Jánossomorja közötti testvérkapcsolat ugyanis túlmutat a szimbolikus gesztusokon. Több sikeres határon átnyúló együttműködési pályázattal (például közös fejlesztések, mint a nagyfödemesi Erdőpark felújítása és fejlesztése és a jánossomorjai Szent István utcai park felújítása) demonstrálják a közös gondolkodás és cselekvés erejét. A kapcsolat nemcsak a polgármesterek és önkormányzatok szintjén működik, hanem az intézmények (iskolák, művelődési házak), és a civil szervezetek (pl. sportegyesületek, tűzoltó egyesületek) is szoros barátságot ápolnak.

Célom először annak a folyamatnak a bemutatása, hogy az 1947-1948-as csehszlovák-magyar lakosságcsere során hogyan szakad szét a nagyfödemesi magyarok közössége, ebből hogyan jön létre személyes és családi kötelék a két település között, és miként teremődik meg a későbbi hivatalos testvérkapcsolat.

A kutatás helyszíneinek bemutatása során összegzem Jánossomorja és Nagyfödemes fontosabb társadalmi mutatóival kapcsolatos tényeket. Bemutatom továbbá, hogy hogyan működik együtt a két település az önkormányzati, kulturális, oktatási és civil szférában és, hogy milyen szerepet játszanak a határon átnyúló pályázatok (például Interreg, EU pályázatok) az együttműködés finanszírozásában és fejlesztésében.

Végül soron a dolgozat célja annak igazolása, hogy a Nagyfödemes és Jánossomorja közötti testvéri kötelék egy sikeres és fenntartható modellje a határon átívelő magyar összetartozásnak, melynek létrejöttéhez ugyan egy kényszer történelmi esemény adja az alapot, de ebből a történelmi hagyatékból az utódgenerációk értéket tudtak teremteni.

3 A kutatás módszertana és módszere

A szakdolgozatomban kitűzött célok eléréséhez (H1,H2,H3 hipotézisek) vegyes módszertani megközelítést alkalmaztam. A kutatásom során primer és szekunder módszert alkalmaztam.

A kutatásom elméleti alapjainak megteremtése érdekében átfogó szekunder kutatást végeztem. Ennek keretében egyrészt irodalmi áttekintést készítettem a vidék fogalma és jellemzői, a vidékfejlesztés és fenntarthatóság, az életminőség javítása, a határon átnyúló együttműködések, és a falusi turizmus témaköreiben. Dokumentumelemzésre is sor került, hisz a vizsgálatomba vont két település közti kapcsolat megértése igényelte a történelmi tényfeltárást. Ugyanakkor szekunder vizsgálat volt a két településre vonatkozó fontosabb hivatalos statisztikai adatok gyűjtése.

1.Táblázat: Szekunder módszerek

Kutatási cél	Szükséges eszközök (módszerek)
Helyzetfeltárása Jánossomorjának és Nagyfödémesnek	Irodalomkutatás, dokumentumelemzés, helytörténeti könyvek
Demográfiai helyzetkép	Népességi statisztikák
Infrastrukturális adottságok	Dokumentumelemzés, szakirodalmi áttekintés
Külső források és támogatások	Interreg pályázat, EU-s projektek

Forrás: saját adatok, saját szerkesztés

A szekunder források természetesen nem szolgáltak elegendő információt az általam fölvetett kérdések értelmezésére. Éppen ezért részben helyszíni megfigyelést végeztem, részben pedig interjút készítettem Száraz Erzsébettel, a nagyfödémesi Csemadok Helyi Alapszervezetének elnökével, akinek megfelelő rálátása volt és van a korábban és jelenleg működő kapcsolatokra. A mélyinterjúmra olyan kulcsszereplőt választottam, aki közvetlenül részt vett a testvértelepülési kapcsolat kialakításában és fenntartásában. Ez a kvalitatív módszer tette lehetővé a hipotéziseim mögötti érzelmi, szociális és motivációs tényezők mélyebb megértését.

2. Táblázat: Primer módszerek

Kutatási cél	Szükséges eszközök (módszerek)
Települések közös történetének feltárása	Személyes interjú, megfigyelés
Együttműködési célok meghatározása	Személyes interjú, terepszemle

Forrás: saját adatok, saját szerkesztés

Az összetett módszertan segítségével kerestem meg a válaszokat a kutatói kérdéseimre és próbáltam igazolni/cáfolni a hipotéziseimet.

Az alábbiakban összegzem az általam meghatározott vizsgálati célokat és a belőlük levezett a főbb kutatói kérdéseimet és a belőlük levezetett hipotéziseket.

Az első kutatói kérdésem: Hogyan befolyásolja az 1947/48-as csehszlovák-magyar lakosságcsere Nagyfödémes és Jánossomorja közötti kapcsolat kialakulását? Ehhez kapcsolódóan a hipotézisem:

H1: A lakosságcsere során kialakult elszakított családi kötelékek és a közös történelmi trauma elősegítette a két település közötti szorosabb kapcsolatok kialakulását, mivel a lakosok közös múltjukra és sorsukra tudtak építeni.

Ennek a kérdéskörnek a vizsgálatában interjúkra, valamint dokumentumelemzésre fogok építeni.

A második kutatói kérdésem, hogy milyen szerepet játszottak a civil szervezetek a két település között a testvértelepülési kapcsolat kialakulásában? Ehhez kapcsolódóan a hipotézisem:

H2: A nyugdíjas klubok kulcsszerepet játszottak a kapcsolatok kialakításában, mivel az idősebb generációk közös emlékeire és történelmükre építve tudták megteremteni a barátságot, amelyet később tovább adtak a fiatalabb generációnak

A harmadik kutatói kérdésem, hogy milyen hatással voltak a közös határon átnyúló uniós pályázatok Nagyfödémes és Jánossomorja közötti kapcsolatra? Ehhez kapcsolódóan a hipotézisem:

H3: A közös uniós pályázatok jelentősen megerősítették a két település közötti kapcsolatokat, mivel számos beruházást tettek lehetővé a társadalmi térben.

4 Kutatás eredményei

4.1. Jánossomorja és Nagyfödemes bemutatása

Jánossomorja (Magyarország) és Nagyfödemes (Szlovákia) testvértelepülési kapcsolata szoros. Nagyfödemesiként különböző pályázatok révén jómagam is több ízben jártam Jánossomorján, de ez fordítva is igaz, sokakat láttunk már vendégül Jánossomorjáról Nagyfödemesen. A két település kapcsolatának vizsgálata előtt fontosnak tartok egy rövid összefoglalást tenni a két településről azon információkra fókuszálva, melyek hatással vannak a két település kapcsolatára.

4.1.1. Jánossomorja elhelyezkedése és népessége

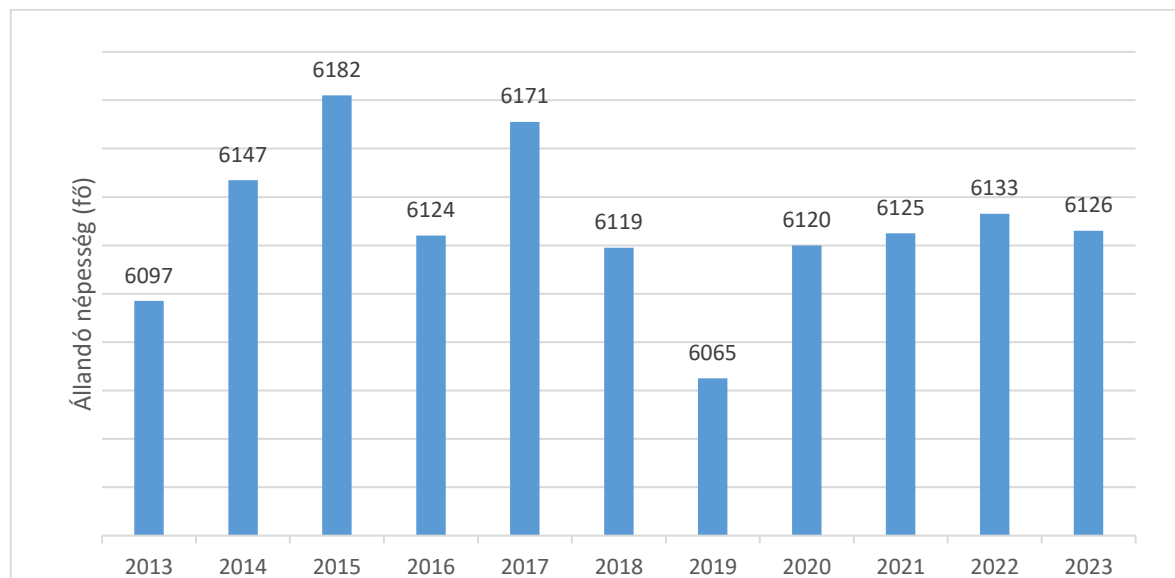
Jánossomorja ma egy több mint 6100 lelket számláló kisváros Magyarország északnyugati részén, Győr-Moson-Sopron vármegyében, a Mosonmagyaróvári járásban terül el közel az osztrák-magyar határnál. A Nyugat-dunántúli régió ezen szeglete a Kisalföld nagytáj részeként, a Győri-medence szívében fekszik, pontosabban a Fertő-Hanság medence és a Mosoni-síkság találkozásánál (Thullner, 2004).

Ami Jánossomorja megközelíthetőségét illeti, a város kiemelkedően kedvező helyzetben van, hiszen közvetlenül az M86-os számú Rajka-Rédics országos főút mellett terül el, ami a gyors és kényelmes közúti összeköttetést biztosít a régió fontosabb központjai felé, mint Győr és Szombathely irányába. Pozsonytól mintegy 20km-re közvetlenül az osztrák határ mellett található. Továbbá Mosonmagyaróvár közelsége tovább erősíti ezt a kapcsolatrendszer (Thullner, 2004). Ráadásul az osztrák-magyar határ, mindössze 5 kilométerre található, ezzel megnyitva a kaput a szomszédos ország és annak fővárosa Bécs felé az utat. A helyi és regionális mobilitást autóbuszjáratok segítik, amelyek a környező településekkel teremtenek jó kapcsolatot. Bár a vasúti közlekedés közvetlenül nem érinti Jánossomort, de a közeli Mosonmagyaróvár vasútállomása könnyen elérhető, így a vasúti hálózat is bekapcsolódik a város elérhetőségébe (Danter, 2010).

A mai Jánossomorja nem egyetlen történelmi egységként jött létre, hanem három korábbi település egyesülésnek eredményeként 1970-ben. Ezek a települések a következők: Pusztasomorja, Mosonszentjános valamint Mosonszentpéter (Thullner, 2004). E három község eltérő múltja és fejlődése máig érezhetően szövi át a város mozaikszerű arculatát. Az

egyesülést követően a település felvette a Jánossomorja nevet, majd a dinamikus fejlődés elismeréseként 2004-ben városi rangot kapott (Danter, 2010).

Jánossomorja népessége

1. Ábra: Jánossomorja népességének alakulása 2013-2023 között

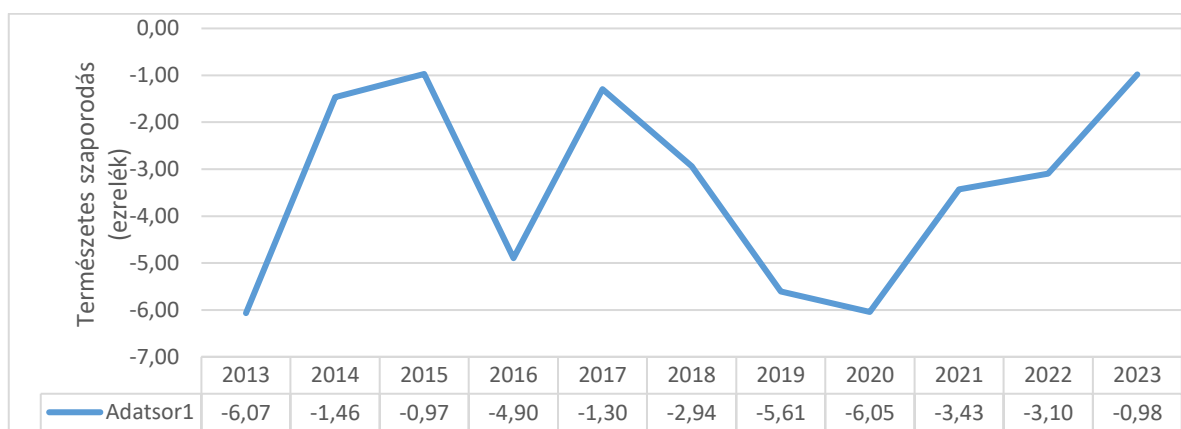
Forrás: Teir, saját szerkesztés

Ha megvizsgáljuk Jánossomorja lakónépességszám változását a 2013 és 2023 közötti időszakban akkor azt mondhatjuk, hogy hullámszó tendenciájú. A lakónépességének változását vizsgálva 2013 és 2023 között megállapíthatjuk, hogy a település lakosságszáma ebben az időszakban csak minimális mértékben növekedett. Míg 2013-ban 6097 fő élt Jánossomorján, addig 2023-ra ez a szám 6126 főre emelkedett, ami 0,48%-os növekedést jelent a tizenegy év alatt. (1. Ábra)

A 2013-as 6097 fős népességszámot követően 2014-re enyhe növekedést következett be elérve a 6147 főt. A 2015-ös évben kiemelkedik a legmagasabb regisztrált népességszámmal az az 6182 fő. Ezt követően azonban 2016-ban jelentős visszaesés történt, a lakónépesség 6124 főre csökkent. 2017-ben ismét növekedés tapasztalható meg (6171 fő), de ez a pozitív tendencia nem tartott sokáig, hiszen 2018-ban és 2019-ben újabb csökkenés következett be. A lakónépesség 2019-ben érte el a mélypontot, amikor összesen csak 6065 főt regisztráltak. Viszont a 2019-es évtől ismét növekedés figyelhető meg, 2020-ban 6120 fő, 2021-ben 6125 fő, 2022-ben pedig 6133 főt számláltak. Bár 2023-ban minimális csökkenés következett be, 6126 fő. Elmondható, hogy a vizsgált időszakban a népesség

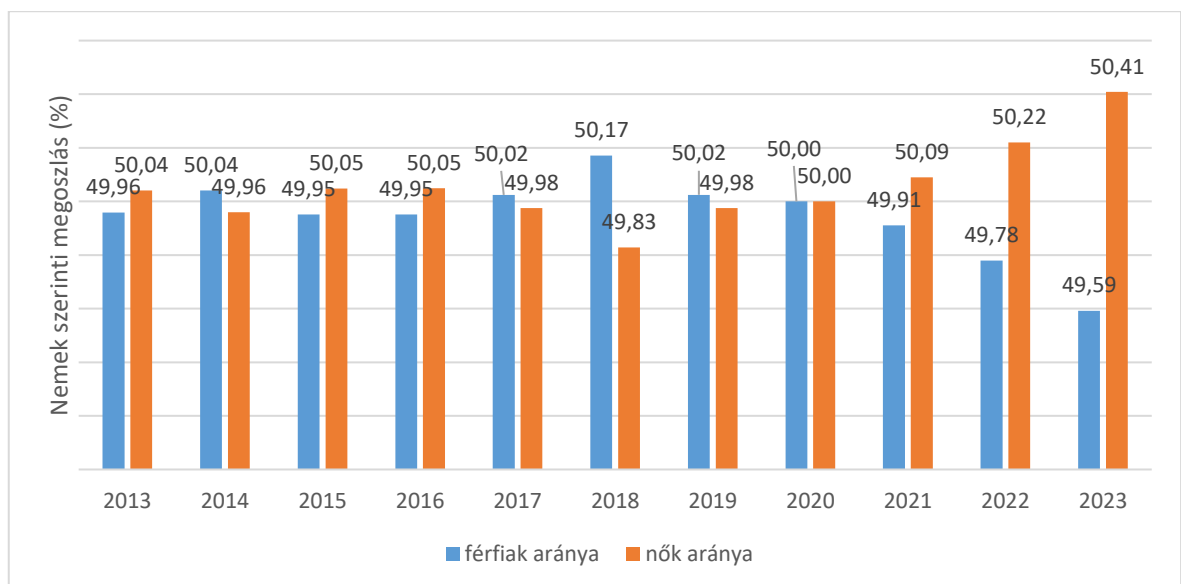
jelentős ingadozásokon ment keresztül, de a legutóbbi években elkezdett a lakónépesség stabilizálódni és mérsékelt növekedés figyelhető meg a 2019-es mélyponthoz képest (1. Ábra).

A vizsgált tizenegy évben kimutatható, hogy Jánossomorján a vizsgált időszakban folyamatos volt a természetes fogyás. Azonban a fogyás mértéke jelentősen ingadozott a vizsgált években. A legmagasabb természetes fogyás 2019-ben volt tapasztalható, míg a legalacsonyabb értéket 2013-ban és 2015-ben mérték. Az utolsó években (2020-2023) egyértelműen javulás látható, bár még mindig nem beszélhetünk természetes szaporodásról (2. Ábra).

2. Ábra: Jánossomorja népességének természetes fogyása 2013-2023 között

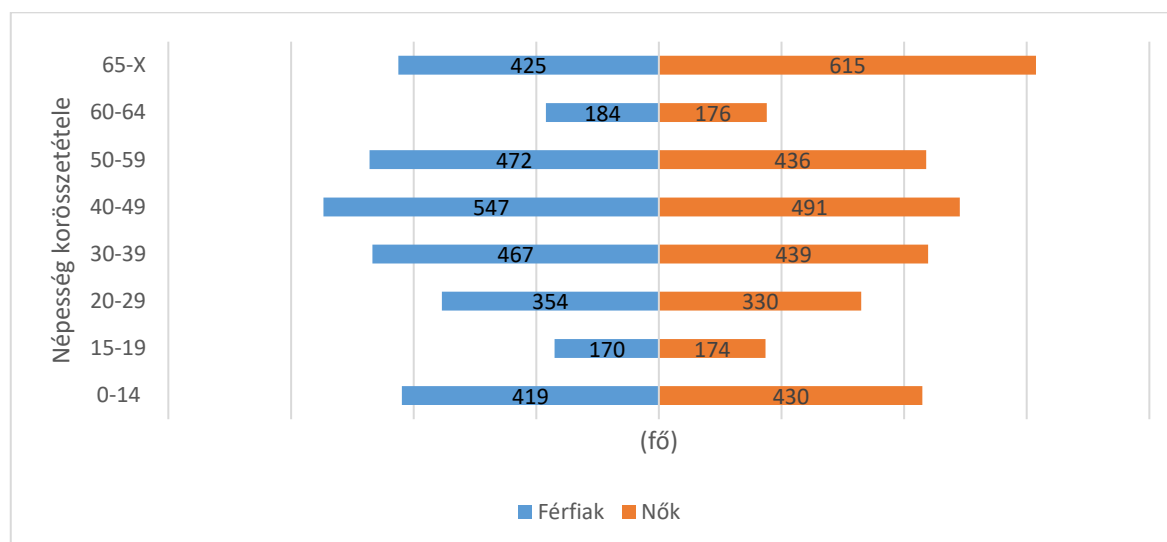
Forrás: Teir, saját szerkesztés

3. Ábra: Nemek szerinti megoszlás arányban 2013-2023 között

Forrás: Teir, saját szerkesztés

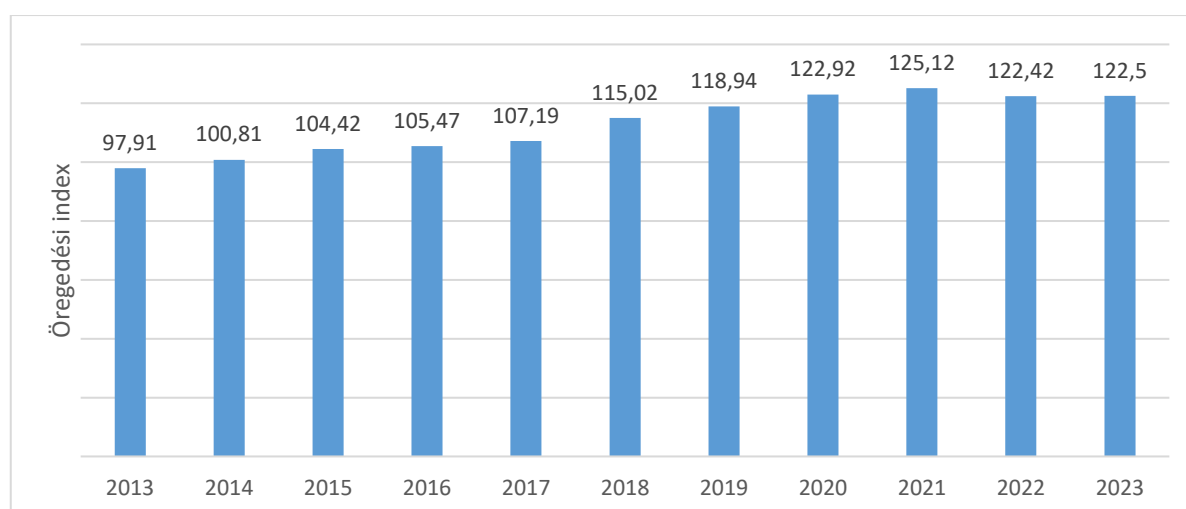
A nemek aránya Jánossomorján a 2013-2023 közötti időszakban nagyon közel volt az 50-50%-os megoszláshoz. Bár voltak kisebb éves eltérések, a férfiak és a nők aránya alapvetően kiegyensúlyozott volt, az időszak végére a nők enyhe túlsúlyával. Az arányok egyik évben sem térnek el jelentősen az 50%-os értéktől (3. Ábra).

4. Ábra: A népesség korcsoport összetétele Jánossomorján 2023-ban

Forrás: Teir, saját szerkesztés

Jánossomorja népességének korösszetétele a 2023 év alapján vizsgálva megállapítható, hogy a 65 év feletti korosztályból vannak a legtöbben, főként a nők körében, ami azt tükrözi, hogy magasabb a nők várható élettartama. Az aktív korosztályok is (30-59 között) jelentős arányban vannak (4. Ábra).

5. Ábra: Jánossomorja lakosságának az öregedési indexe 2013-2023 között

Forrás: Teir, saját szerkesztés

Az 5. Ábra alapján elmondhatjuk, hogy Jánossomorja a lakosságának az öregedési indexe folyamatos növekedést mutatott 2013-2021 között. Ez arra utal a népesség korszerkezete nem egészséges.

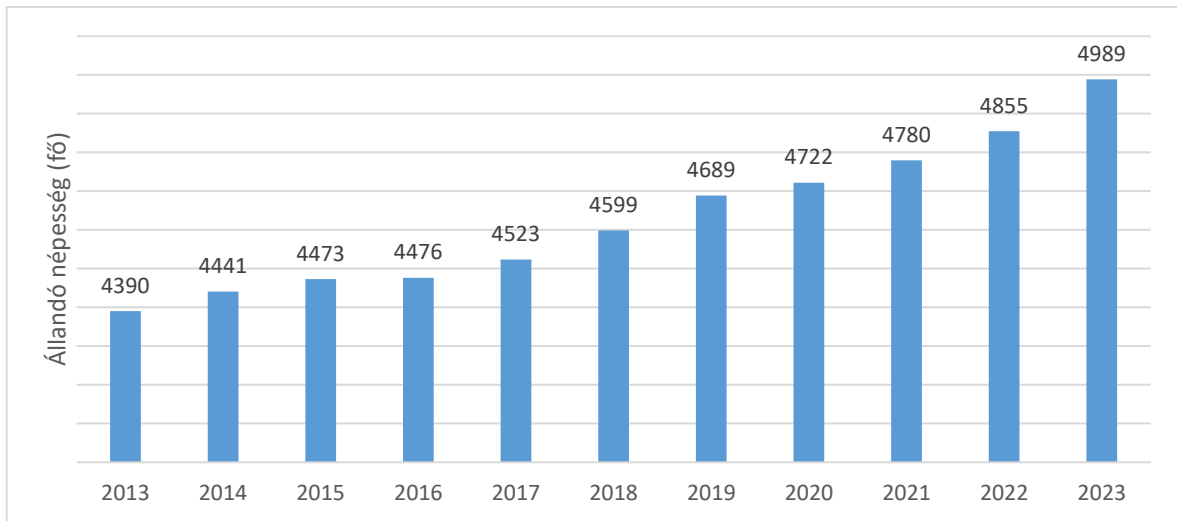
4.1.2. Nagyfödémes elhelyezkedése és népessége

Nagyfödémes község (szlovákul Veľké Úľany) Szlovákia délnyugati részén helyezkedik el, a Nagyszombati kerület Galántai járásában. A település a Kis-Duna és a Feketevíz által határolt síkságban, a Mátyusföld északnyugati peremén terül el (Danter, 2010). A járásban ez a település demográfiai szempontból kiemelkedik, hiszen a legnépesebb a galántai járásban: 4989 lakosa volt 2023-ban (Štatistický úrad Slovenskej republiky).

A szlovák közigazgatási rendszernek megfelelően a község területéhez több kisebb településrész is hozzá tartozik: Hajmás (Hajmás) és Szógyén (Sedín), valamint Lencsehely (Lenčehel), Ekoosada. Az évek során a falunak többféle neve volt. A végleges nevét 1863-ban kapta meg, azóta Nagyfödémes néven emlegetik (Danter, 2010).

Nagyfödémes közlekedésföldrajzi szempontból kedvező adottságokkal rendelkezik. A délnyugat-szlovákiai síkvidéken fekvő település könnyen elérhető. Nagyfödémes közel van Szlovákia fővárosához, Pozsonyhoz, és további nagyobb városokhoz. A közlekedés földrajzi helyzete kiváló. A község a 61-es út, valamint az R1-es gyorsforgalmi út vonzáskörzetében található, melynek révén könnyen megközelíthető, míg a tömegközlekedést a rendszeres buszjáratok biztosítják, amely összeköttetést teremt a környező településekkel és városokkal. Bár Nagyfödémes sem rendelkezik közvetlen vasútvonallal, mint Jánossomorja, de nem messze Diószeg és Galánta vonatállomásai segítik a lakosság utazását (Danter, 2010).

Nagyfödémes népessége

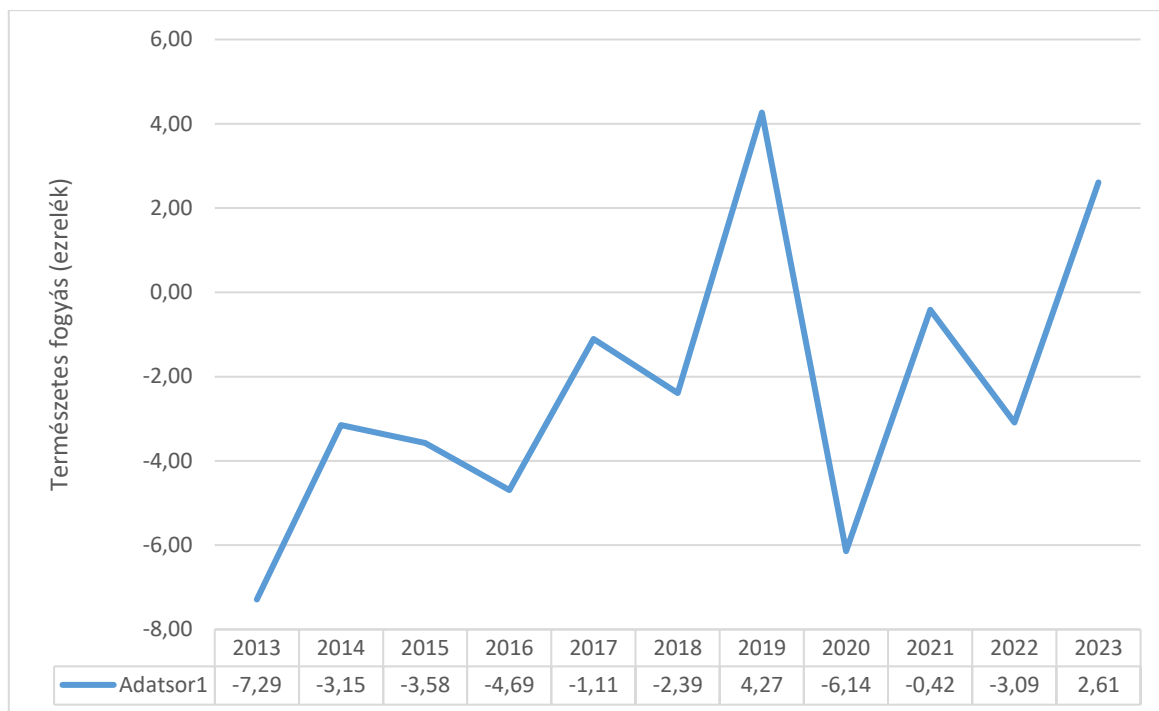

6. Ábra: Nagyfödémes állandó népességének alakulása 2013-2023 között

Forrás: Štatistický úrad Slovenskej republiky, saját szerkesztés

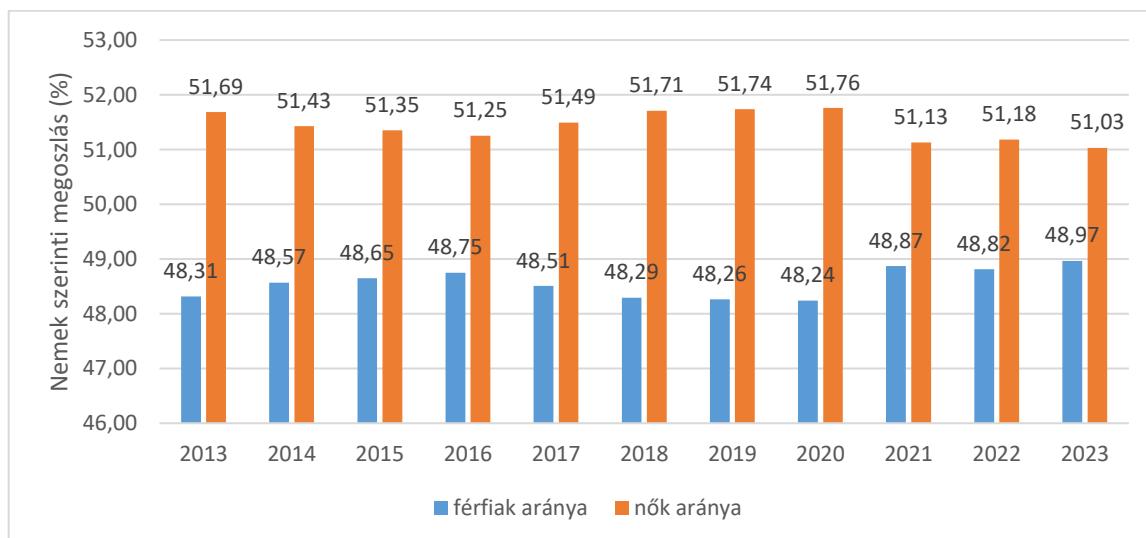
A település társadalmi mutatóit vizsgálva kiemelkedő az állandó lakónépességének dinamikus növekedése a 2013 és 2023 közötti időszakban (6. Ábra). A bemutatott oszlopdiagram egyértelműen szemlélteti ezt a tendenciát. 2013-ban Nagyfödémes állandó lakónépessége 4390 főt számlált, míg 2023-ra ez a szám jelentősen megnövekedett, elérve a 4989 főt. Ez tíz év alatt 599 fős, azaz megközelítőleg 13,6%-os népességnövekedést jelent.

A település demográfiai folyamatainak mélyebb megértéséhez elengedhetetlen a természetes szaporodás alakulásának vizsgálata. A rendelkezésre álló adatok (7. Ábra) részletes képet nyújtanak a 2013 és 2023 közötti természetes szaporodási időszakra Nagyfödémesen. Az adatok alapján megállapítható, hogy a tízéves periódusban Nagyfödémes természetes szaporodása ingadozó tendenciát mutatott. A legtöbb évben a halálozások száma meghaladta az élveszületéseket, ami természetes fogyást eredményezett, ugyanúgy mint a testvértelepülésen is.

7. Ábra: Nagyfödém lakosságának természetes fogyása 2013-2023 között

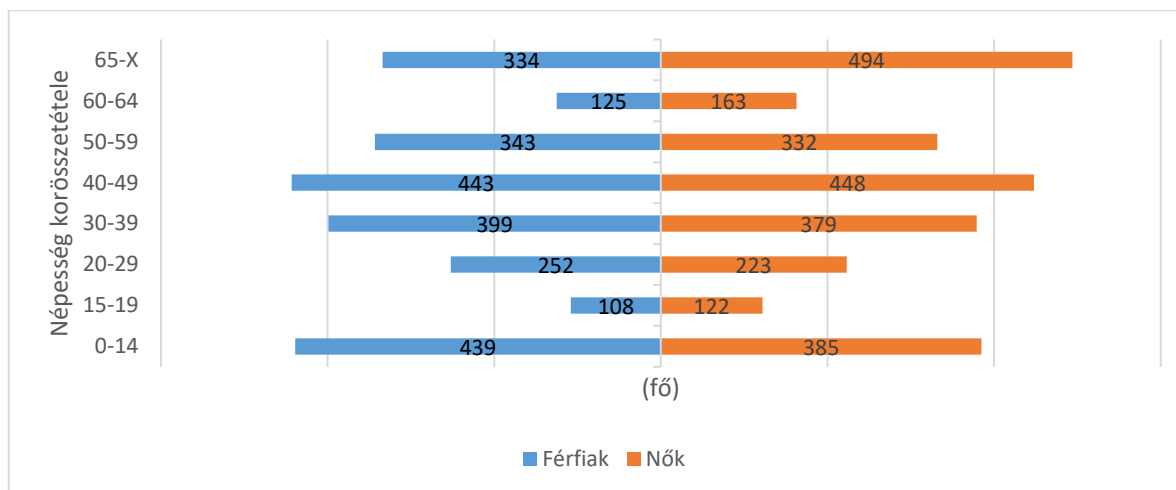
Forrás: Štatistický úrad Slovenskej republiky, saját szerkesztés

8. Ábra: Nagyfödém nemek szerinti megoszlása 2013-2023 között

Forrás: Štatistický úrad Slovenskej republiky, saját szerkesztés

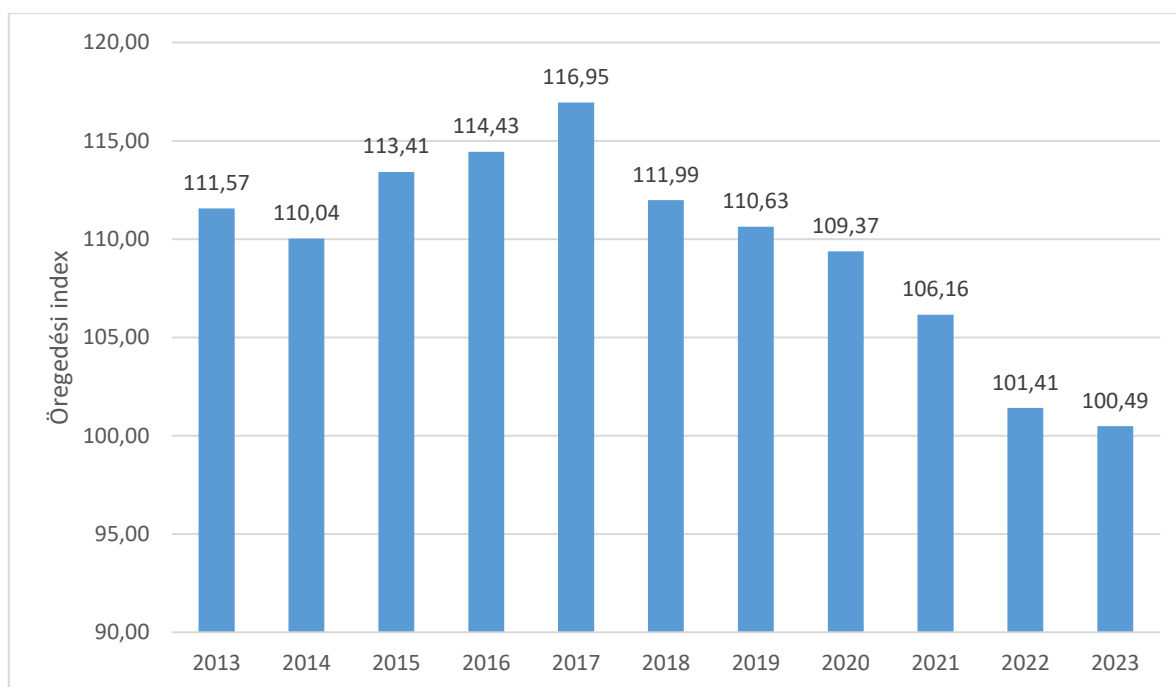
A település társadalmi struktúrájának fontos eleme a népesség nemek szerinti megoszlása. Az adatok alapján megállapítható, hogy a vizsgált tízéves periódusban Nagyfödém népességében a nők aránya enyhe, de folyamatos többséget mutat a férfiakéhoz képest. Az egyes években a nők aránya 51,25% és 51,76% között ingadozott, addig a férfiak aránya 48,24% és 48,75% között alakult (8. Ábra).

9. Ábra: Nagyfödmes népességének kor és nem szerinti megoszlása 2023-ban

Forrás: Štatistický úrad Slovenskej republiky, saját szerkesztés

Nagyfödmes lakosságának a 2023-as korcsoport és nemek szerinti megoszlását mutatja be a 9. Ábra. A 0-14 éves korcsoportban a férfiak száma jelentősen magasabb volt a nőknél, 439 férfi és 385 nő. 15-19 éves serdülő korosztályban már a nők vannak enyhe többségben, mindössze 14-el több a nők száma. A fiatal felnőtteknél (20-29 évesek) kiegyenlítettebbé válik a helyzet, bár itt a férfiaknál figyelhető meg enyhe többség (252 férfi-223 nő). Felnőtt korcsoportban (30-39 évesek) a férfiak dominálnak ismét, mindössze 20 fővel. Legtöbben a 40-49 éves korosztályban vannak, ahol szinte kiegyenlített a nemek aránya, 443 férfi és 448 nő. Az 50-59 éves idősödő korosztályban a férfiak vannak előnyben, összesen 11 fővel. A nyugdíj előtti korcsoportban már a nők vannak többségben, 125 férfi és 163 nő. A legutolsó korosztályban pedig még szembetűnő a nők többsége, ami egyértelműen tükrözi a nők magasabb átlagos élettartamát. Összességében elmondható, hogy Nagyfödmes népességének korfája egy klasszikus, enyhén hagyma alakot mutat, ami arra utal, hogy előregedő a társadalma.

10. Ábra: Nagyfödemes lakosságának az öregedési indexe 2013-2023 között

Forrás: Štatistický úrad Slovenskej republiky, saját szerkesztés

A 10. Ábra alapján megállapítható, hogy az öregedési index Nagyfödemesen a vizsgált években az elején magasabb értékeket mutatott, majd az érték csökkenni kezdett. 2013-ban az öregedési index 111,57 volt, ami azt jelentette, hogy 100 gyermekre több mint 111 idős ember jutott a településen, ez a népesség előregedettségét mutatta. A következő években többnyire 110-117 között ingadozott, a legmagasabb érték 2017-ben volt, 116,95, valamint ez volt az az év ahol a legkedvezőtlenebb a fiatalabb és idősebb korosztályok aránya az idősebbek javára. 2023-ban az öregedési index 100,49 ami arra utal, hogy a korszerkezet egyensúlyivá vált.

4.2. Testvértelepülési kapcsolat: amikor két település valóban testvér

A csehszlovák-magyar lakosságcsere az 1947/48-as években Nagyfödemes történelmének egyik legmegrendítőbb és legmeghatározóbb időszakát jelentette. Nagyfödemesről (ma Szlovákia) 210 családot telepítettek át más országokba. A nagyfödemesi magyar ajkú lakosság köréből 789 főt érintett az áttelepítés, akiket Magyarország különböző településein helyeztek el. Közülük 1947 április végén Nagyfödemes lakóinak nagy részét Jánossomorja (Magyarország) fogadta be, Mosonszentpéterrel, összesen 23 családot telepítettek ki (Danter, 2010). Az áttelepítetteknek végül el kellett hagyniuk az otthonaikat, következményeként megváltozott mind a felvidéki

magyarlakta régiók és települések, mind a Magyarországon érintett települések kulturális, etnikai és vallási képe is (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

Nagyfödémes abban a kivételes helyzetben van, hogy immár hosszú évtizedek óta kiemelkedően sikeres határon átvélő testvértelepülési kapcsolatokat ápol Jánossomorja városával. Ez a partnerség 21 éve folyamatosan tartó, virágzó partnerségi együttműködés (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

Ha a két település barátságának kialakulásáról beszélünk, akkor 1999-re kell visszatekintenünk, amikor az elszakadt családi kötelékekből – Matkovics Antalné, sz. Gombai Anna néni és Vajda Gyuláné, sz. András Zsófia – révén született meg az ötlet, hogy a két település aktívan működő nyugdíjas klubjai vegyék fel a kapcsolatot egymással. Az ötletet tett követte, s a Jánossomorjai Nyugdíjasklub tagjai 1999. május 1-én ellátogattak Nagyfödémesre, majd még ebben az évben május 26-án a nagyfödémesi nyugdíjasok töltöttek egy szép napot Jánossomorján. A nyugdíjasok után felvették egymással a kapcsolatot a kulturális csoportok, a tűzoltók és a sportolók is. Az évente történő találkozások kapcsán a két település önkormányzatai is egyre közelebb kerültek egymáshoz, míg 2004-ben a barátság hivatalos formát is öltött. 2004. szeptember 24-én Nagyfödémes önkormányzatának delegációja Gögh Ferenc polgármester úr vezetésével részt vett azon az ünnepségen, amelyen Jánossomorja városi rangot kapott. Az ünnepség keretén belül sor került a testvértelepülési szerződés aláírására is. Ezt követően október 22-én Jánossomorja város delegációja Dr. Kurunczi Károly polgármester vezetésével szintén ellátogatott Nagyfödémesre, hogy részt vegyen a felújított kulturális emlékünknél a Kálvária újrászentelésén, s egyben Nagyfödémesen is aláírásra kerüljön az együttműködési szerződés is (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

4.3 A testvértelepülési együttműködés céljai és megvalósulása

Az interjúalanyom Száráz Erzsébet elmondása alapján a 2004-ben az együttműködési szerződést Dr. Kurunczi Károly, Jánossomorja város polgármestere és Gögh Ferenc, Nagyfödémes község polgármestere. Íme, néhány gondolat az együttműködési szerződésből:

- Szorosabbá tesszük és támogatjuk az együttműködő két település kapcsolattartását a gazdasági élet területein,

- A két település vállalkozói számára küldöttségek tapasztalatcseréjét, termékbemutatókat és szakmai konferenciákat szervezünk,
- A két település polgárainak egymáshoz közelebb kerülését szolgálja a település történelmi, földrajzi és kulturális ismeretanyagának kölcsönös propagálása,
- A kulturális és művészeti életben biztosítani kívánjuk az alkotótáborokon való részvételt, a két település zenészeinek, képzőművészeinek, művészeti csoportjainak megismerkedését, rendszeres kapcsolattartását, vendégszerepléseit.

A testvértelepülési szerződésben foglaltak azonban újabb és újabb tevékenységekkel bővülnek (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

A dokumentumelemzés alapján elmondható, hogy az elsődleges cél az volt, hogy mindkét település megismerje a lakosainak a mindennapi életét, illetve keresse a lehetőségeket az együttműködésre, a közös pályázati lehetőségekre. A családi kötelékből született barátságokon ma már túlnőtt ez a kapcsolat. Az alábbiakban összegzem, hogy milyen előnyök származtak, származnak a kapcsolatból:

- A testvértelepülési kapcsolat lehetőséget biztosít a tapasztalatcserére.
- A közös rendezvények során a lakosok kölcsönösen megismerik egymás településeinek hagyományát, kultúráját, művészeti csoportjainak, képzőművészeinek, íróinak, költőinek munkásságát.
- A közös uniós pályázati lehetőségek közös település- és közösségfejlesztési beruházásokat tesznek lehetővé.

A két település vezetése évi rendszerességgel találkozik egymással, elsősorban a városnapok, illetve falunapok alkalmával. Természetesen a közös pályázatok kidolgozása, megvalósítása ennél sokkal gyakoribb találkozásokat vonz maga után. Az egyes civil szervezetek, intézmények, kulturális csoportok, képzőművészek, írók pedig közös megegyezés és meghívás alapján találkoznak. A találkozó intenzitása az évek során nem változott különösebben, talán inkább a formája, amikor kisebb csoportok találkoznak egymással (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

Mivel a két település testvértelepülési kapcsolatában a civil szervezetek aktivitásának jelentős szerepe van, így összegyűjtöttem azokat a civil szervezeteket, melyek a legfontosabbak ebben a partnerségben:

- Jánossomorja Független Közéleti Társaság Egyesület - Társaskör Egyesület legfontosabb feladata, hogy kiállításokat szervezzon, de más szabadidő eltöltést is kínálnak, például közös kerékpártúrákat is szerveznek.
- A Jánossomorjai Önkéntes Tűzoltó Egyesület rendszeresen részt vesz a testvértelepülésen megrendezett tűzoltó versenyeken, ahol kiemelkedő helyezéseket érnek el.
- A Jánossomorjai Fúvós Egyesület esetében a tevékenység az évenkénti fúvózenekari találkozókhoz kötődik.
- Az Örökség Kulturális Egyesület néptáncoktatást, közösségi rendezvényeket szervez. A néptáncsoportnak vannak fellépései Nagyfödémesen.
- A Balassi Bálint Nyugdíjas Egyesület évenkénti találkozókat hoznak létre a nagyfödémesi nyugdíjasokkal.

Ami az intézményi kapcsolattartást illeti, a testvértelepülési kapcsolatban Jánossomorja esetében főként a Városi Ökormányzat, a Városi hivatal, a Balassi Bálint Művelődési Ház és Könyvtár, a Körzeti Általános Iskola és Alapfokú Óvoda és a Kozma Galéria vesz részt (Szár az Erzsébet, személyes interjú, 2025).

Ami a nagyfödémesi civil szervezeteket és aktivitásukat illeti, szintén összegyűjtöttem, hogy melyeknek volt már szerepe a testvértelepülési kapcsolatban. Ezekben jómagam, és Szár az Erzsébet interjúalanyom is szerepet vállal:

- Nagyfödémesi Önkéntes Tűzoltó Egyesület – tűzoltó versenyeket szervez, Szent Flórián Napi megemlékezést, valamint jubileumok megünneplésében vesz részt.
- Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség – Csemadok – a színjátszó csoport fellépései, valamint az irodalmi színpad fellépése rendszeres.
- Nagyfödémesi Fúvózenekar - fúvózenekari találkozók, részt vesznek különböző eseményeken.
- Aranyosó Nyugdíjas Klub - évenkénti találkozók szervezője a jánossomorjai nyugdíjasokkal.

Számos intézmény is elkötelezett a kapcsolattartás elősegítésében. Ilyen a községi önkormányzat – képviselő-testület, Községi Hivatal, Nagyfödemesi Helyi Kulturális Központ, Borsos Mihály Alapiskola, Meseország Óvoda (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025).

A két település vezetése, az iskolák, óvodák, kulturális csoportok, civil szervezetek évi rendszerességgel találkoznak. Természetesen ez mindig rendezvényfüggő. Az önkormányzatok képviselői általában a falu és városnapokon, illetve különböző konferenciák alkalmával találkoznak. A fiatalok, például a jánossomorjai iskolások több alkalommal is részt vettek a Nagyfödemesen megrendezett mese- és műveltségi vetélkedőkön, a nagyfödemesi gyerekek pedig a helytörténeti vetélkedő és a „Fut a város” megmozdulások résztvevői voltak. Nagyon aktívan működnek együtt a kulturális csoportok és a kulturális intézmények, valamint a tűzoltók is (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025).

A kulturális csoportok gyakran szerepelnek egymás településein, mint a Mákvirágok és a Kórtalan esztrádcsoportok, énekesek Nagyfödemesről, de a kapcsolattartás részese a Canto Excolo kamarakórus, a Boloc színtársulat, a Rizikó Faktor együttes, a Ti-ti-tá néptáncscsoport Jánossomorjáról (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025).

Közös történelmi megemlékezéseken, versenyeken, vetélkedőkön is részt vesznek a lakosok kölcsönösen mindkét településen, ezzel ápolva a kapcsolatot (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025)

4.4 Amikor a testvértelepülési kapcsolat szintet lép: sikeres projektek az együttműködésben

Ebben a fejezetben 7 sikeres pályázatot mutatok be, amit Jánossomorja és Nagyfödemes település a testvértelepülési megállapodás keretei között valósított meg.

3. táblázat: Sikeres közös határon átnyúló uniós pályázatok

2005-2006	„Partnerséggel az Európai Unióban”
2010-2011	„Felfedezzük a természetet”
2015	„A kocka el van vetve”
2016	„Bátraké a szerencse”
2017-2018	„Partnerséget építünk - Természeti töredékek”

2021	„Hazajárás”
2023	„Új kezdetek”
2024	„Új hazajárás 2024”

Forrás: Száraz Erzsébet, személyes interjú, 2025, saját szerkesztés

- **„Partnerséggel az Európai Unióban” (2005-2006)**

Ez volt a két település első sikeres projektje, amelynek a legfőbb célja a települések lakossága közötti kulturális és emberi kapcsolatok megteremtése, fenntartása és elmélyítése volt. Mindkét fél képviselőinek az elképzelése az volt, hogy a települések határon átnyúló együttműködése a projekt megvalósítása után is folytatódjon. Ezzel a pályázattal alapozták meg tulajdonképpen az együttműködést. A pályázat része volt például, hogy a két település polgármestere, jegyzője, valamint az iskolák tanulói ellátogattak a Magas-Tátrába is, hogy megismerjék Szlovákia egyik legszebb természeti értékét (Száraz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„Felfedezzük a természetet” (2010-2011)**

A második projekt főként környezetvédelmi szempontból volt fontos. Nagyfödémes a pályázat keretén belül vállalta a községben található Erecs patak medrének és környékének a megtisztítását. Továbbá megszervezte a partnertelepülések diákjainak találkozóját, a közös természetben végzett megfigyeléseket, felügyelte a helyi diákok laboratóriumi munkáját. Iskoláink diákjai közösen vettek részt a projektben – konkrét példákön keresztül szembesültek a környezetszennyezés káros hatásával. A két település közös feladata volt a vízminőség ellenőrzéséhez szükséges laboratóriumi eszközök beszerzése. A projekt célja a környezetvédelem megerősítése volt – a célszemélyek legfőképpen a fiatalabb korosztály - a diákok voltak – időtartama egy év volt és ez a pályázat záró konferenciával végződött (Száraz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„A kocka el van vetve” (2015)**

A harmadik projektnek a célja az európaiság és szolidaritás megerősítése, valamint a partneri kapcsolatok megszilárdítása volt. A projektben 5 település vett részt: Nagyfödémesen és Jánossomorján kívül Csabrendek, és a két Csehországi település – Mikulov és Vápenná. A házigazdák és a vendégek közösen vitatták meg az európai témákat, megoldásokat keresve Európa jövőjét illetően. A találkozó résztvevői közös sportversenyeken vettek részt, kapcsolódási pontokat kerestek a kultúra, a hagyományok és a gasztronómia területén. A

program részeként került megrendezésre a Gyermek-parlament, valamint az Idősek parlamentje is, amely az idősek nyugdíjazás utáni aktív életével és lehetőségeivel foglalkozott. Ebbe a három napos rendezvénybe számtalan hazai és határon túli, fiatal és idősebb részvevő kapcsolódott be aktívan és számos őszinte barátság is szövődött (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„Bátraké a szerencse” (2016)**

A projektben 1000 polgár vett részt – 800 a fogadó községből, Nagyfödémesről. Csehországból: Mikuloból 50, Vápenjáról 50, Magyarországról: Jánossomorjáról 50 és Csabrendekről 50 részvevő.

Az első napot a partnerek közötti új kapcsolat megteremtésének szentelték. A Magyarországról és Csehországból érkezett partnerekkel Nagyfödémesen találkoztak. A pályázat fő célja a partneri kapcsolatok megerősítése és a legégetőbb európai problémák megvitatása volt. Elkészültek a „partner-levelek”, amelyekben a polgárok véleményt nyilváníthattak a partnerséggel kapcsolatban. A pályázatban résztvevő önkormányzatok képviselői kaptak egy-egy levelet, amelyekből megismerhették a polgárok véleményét. Ezt egy aktuális kérdéssel foglalkozó előadás követett, amelynek a témája - a nemzetek migrációja, és ennek hatása Európára - volt. A 3 nap alatt minden generáció képviseltette magát. A gyerekek vidám sportversenyeken mérték össze erejüket. A pályázat nem feledkezett meg az idősebb generációról sem. Az Idősek Klubja keretében felidéztek a múltat és megvitták az idősek és fiatalok viszonyát a 21. században. Teret kapott az önkéntes szolgálat, a multikulturalizmus témája is. A felnőtt generáció az EU-val szembeni növekvő szkepticizmus témájával foglalkozott. A pályázat keretében kicsik és nagyok megismerkedhettek a népi hagyományokkal, valamint megkóstolhatták nagymamáink hagyományos ételeit (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„Partnerséget építünk – Természeti töredék” - INTERREG (2017-2018)**

A projekt két területi egység kulturális és természeti örökségének jobb kihasználása céljából egy új modellt hozott létre.

A pályázat keretében két felújított területről – parkról – beszélhetünk. Az egyik a Nagyfödémesen található Erdőpark a másik Jánossomorján a Szent István utcai park. Ezekben a parkokban átfogó felújításra került sor, és új turisztikai valamint sportolásra alkalmas terek jöttek létre. A projekt ugyanakkor hozzájárult az alapiskolák közötti

partnerség megerősítéséhez is, hiszen a diákok a célcsoport jelentős részét képezték. A foglalkozások részeként elkészült a természetben tartózkodás alapszabályainak a kézikönyve és kiadásra került a Herbárium is, valamint sor került az „Élet fája” című esszéíró versenyre is. A projekt legfőbb hozadéka a természet iránti figyelem felkeltése és védelmének fontossága volt (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„Hazajárás” - INTERREG (2021)**

A két település ezzel a pályázattal szoros összetartozását mutatott be az elszakított családi kötelékeken keresztül. Itt került kiadásra a Rokonok – Összetartozás publikáció, amelyben bemutatásra kerül Jánossomorja és Nagyfödémes településének múltja és jelene. Külön fejezetet szentelve a rossz-emlékű kitelepítésnek, amelynek számos nagyfödémesi lakos esett áldozatul, és akik közül sokan éppen Jánossomorján leltek új otthonra. A projekt keretében megrendezésre került a „Hazajárás” című rendezvény. Lehetőséget kaptunk egy rendezvény-sátor megvásárlására is (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„Új kezdetek” (2023)**

A projektet az Európai Bizottság társfinanszírozta az állampolgárság, egyenlőség, jogok és értékek Program keretében.

A projekt kiemelt céljai a következők voltak:

- Az Európa Unió létrejöttének története és a kontinensre gyakorolt hatása – a múlt fontossága a közös európai jövő építésében.
- Olyan témák kerültek bemutatásra, mint a szolidaritás, önkéntesség és tolerancia – Európa kulturális sokszínűsége – a nemzeti kisebbségek és helyzetük a társadalomban, amely téma ránk nézve különösen nagy fontossággal bírt.
- A projekt fontos témája volt a partnerség új kezdete is, amely lehetőséget biztosított a közös megbeszélésekre és a tapasztalatcserére.

A projekt résztvevői: Magyarországról - Jánossomorja és Csabrendek, Csehországból – Vápenná és Ratíškovice voltak. A projekt koordinátora Nagyfödémes Község Önkormányzata volt (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

- **„Új hazajárás 2024”- INTERREG (2024)**

Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program Kisprojekt Alapjának keretében az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg. A

pályázat fő célja az volt, hogy visszaemlékezzenek a két partnertelepülés Jánossomorja és Nagyfödemes 20 éves virágzó együttműködésére, és hogy lerakják a további barátság és együttműködés alapköveit. Nagyfödemesen 2024. május 10-12. között került sor a háromnapos rendezvénysorozatra.

Az első napot elsősorban a fiataloknak szentelték, amelynek keretén belül a nagyfödemesi és a jánossomorjai iskolák tanulói találkoztak, hogy tehetségüket és tudásukat a különféle vetélkedőkön, ügyességüket a kreatív és sportversenyeken bizonyítsák. A tarka, vidám és tanulságos nap minden bizonnyal szép élményekkel gazdagította őket.

A rendezvény második napján a testvértelepülések hivatalos küldöttségei találkoztak, melynek képviselők, az önkormányzatok alkalmazottai, intézmények, civil szervezetek és a művészeti csoportok képviselői voltak a tagjai. Ennek a napnak része volt az az ünnepi találkozó, amelyen sor került az eredeti, 2004-ban aláírt „Együttműködési megállapodás” „Jubileumi záradékának” aláírására. Az ünnepi találkozó után sor került a „Nagyfödemes – Jánossomorja – az elmúlt 20 év legszebb pillanatai” című fotókiállítás megnyitására. 2024. szeptember 21-én pedig Jánossomorján került sor a pályázat záróaktusára, amelyen mintegy félévszáztagú nagyfödemesi delegáció (képviselők, községi alkalmazottak, nyugdíjasok, táncosok, énekesek) vett részt (Száráz Erzsébet, személyes interjú, 2025.).

5 Következtetések

A Jánossomorja (Magyarország) és Nagyfödemes (Szlovákia) közötti testvértelepülési kapcsolat vizsgálata a határon átnyúló együttműködés szükségességét és potenciálját támasztja alá.

Az intézmények 2004 óta fennálló kapcsolatban a Jánossomorja és Nagyfödemes közötti partnerségégből egyértelműen a kulturális szintű együttműködésen volt eddig a fő hangsúly.

A kapcsolat létjogosultságát és aktivitását elsősorban a helyi szervezetek (pl. nyugdíjas klubok, önkormányzat stb.) szintjén megvalósuló, rendszeres események (pl. sportversenyek, fesztiválok, falunapok, jubileumi ünnepségek, találkozók) biztosítják. Ez arra utal, hogy a partnerség alulról építkező, erős helyi igényre támaszkodik, ami hosszú távú fenntarthatóbbá teheti a formális önkormányzati kereteket is.

A kulturális identitás és hagyományőrzés kihívása főként Nagyfödemesen probléma, mivel a magyar nyelvű közösség száma szerint is csökken. A két település kapcsolatában a nemzeti és kulturális kohéziót számos program, projekt támogatja/támogatta elősegítve a közös magyar kulturális örökség ápolását a határ két oldalán, ugyanakkor demográfiai tartalékok híján a határon túli magyar közösség számára egyre nagyobb kihívást jelent az örökség továbbvitele.

Az alábbiakban összegzem, hogy milyen válaszokat kaptam az egyes kutatói kérdéseimre, és azt is összefoglalom, hogy a hipotéziseim miként igazolódtak be:

Az egyes kutatói kérdéseimet csoportosítottam, majd az arra kapott válaszok alapján összegeztem őket:

- A kapcsolat eredete és jellege: A testvértelepülési kapcsolat egy alulról szerveződő barátságként indult el 1999-ben, amely elszakadt családi kötelékek révén alakult ki. A nyugdíjasklubok játszották a kulcsszerepet a kezdeti kapcsolatfelvételben, megalapozva az együttműködést, mely a hivatalos formát 2004-ben öltött. Ez megerősíti a H2 hipotézist. A kapcsolat legfőbb motivációja a kezdetektől fogva a lakosok mindennapi életének megismerése, a kulturális ismeretek kölcsönös propagálása és a közös pályázati lehetőségek kihasználása volt.
- Az uniós pályázatok szerepe és hatása: A közös uniós projektek (elsősorban az Interreg és az európai unió keretében) jelentős mértékben járultak hozzá a kapcsolat

megerősítéséhez. Ez igazolja a H3 hipotézis első részét. A projektek két fő területen hoztak eredményt: társadalmi térben szervezett események illetve környezeti befektetések (például parkok felújítása).

- Történelmi kapcsolat és emlékezet: A kapcsolat mélységét mutatja, hogy az együttműködés témái kiterjednek az olyan kényes történelmi kérdésekre is, mint az 1947/48-as kitelepítés. A Hazajárás projekt, ami 2021-ben valósult meg, amely keretén belül publikáció jelent meg és rendezvényt tartottak, amely foglalkozott ezzel a rossz emléké eseménnyel, rámutatva arra, hogy a kitelepítés áldozatai közül sokan éppen Jánossomorján és Nagyfödémesen leltek kényszer új otthonra. Ez a tény egyértelműen alátámasztja a H1 hipotézist.

A Jánossomorja és Nagyfödémés közötti kapcsolat sikere a több évtizedes személyes viszony mellett az erős civil hálózatok és az intenzív kulturális cserének köszönhető. A jövőbeli célkitűzések között továbbra is kiemelt helyen szerepel a tapasztalatcsere, a közös pályázatok, a szolidaritás és a két település polgárainak egymáshoz való közelebb kerülése, amely az elmúlt 21 év virágzó együttműködésére épít.

A kutatásom megállapításai a kitűzött három hipotézist (H1,H2,H3) egyértelműen igazolták, és a dolgozat célkitűzései teljesültek:

- H1=igazolva: A 1947/48-as lakosságcsere során kialakult elszakított családi kötelékek és a közös történelmi trauma valóban elősegítette a két település közötti szoros kapcsolat kialakulását. A civil szervezetek kezdeményezésének az idős generációk körében indultak, akik közös múltjukra és sorsukra építve teremtették meg azt a barátságot, mely a testvérkapcsolat alapját képezte.
- H2=igazolva: A Nyugdíjas Klubok kulcsszerepet játszottak a kapcsolat kialakításában. Az idősebb generációk közötti emlékekre és történelemre épített barátság a későbbi években átadódott a fiatalabb generációknak és az intézményi szintre (iskolák, művelődési házak) is kiterjedt, biztosítva így a kapcsolat fennmaradását és az örökség ápolását.
- H3=igazolva: A közös uniós pályázatok (jelenleg 7 sikeres) jelentősen megerősítették a kapcsolatot. Ezek a pályázatok (pl. Interreg programok) nemcsak környezeti beruházásokat és infrastrukturális fejlődést hoztak Nagyfödémés és Jánossomorjára, hanem társadalmi és kulturális események

révén a kapcsolat fenntarthatóvá vált. A partnerség túlmutat már egy pusztai baráti kapcsolaton.

A vizsgálatom alapján úgy tűnik, hogy a projektalapú kapcsolattartás hosszú távon fenntartható, érdemes további célokat megfogalmazni gazdasági (pl. turisztikai) és/infrastrukturális fejlesztések vonatkozásában

A jövőben a testvértelepülési kapcsolat továbbfejlesztéséhez a közös érdekeltségű területek (pl. környezetvédelem, sportinfrastruktúra, turizmus) feltárása és a gazdasági szereplők bevonása javasolt. Úgy vélem jelentős potenciál van a falusi turizmusban. Erre azért van lehetőség, mert ahogyan arról a szakirodalmi elemzésben is írtam, ez a kulturális örökség fenntartásában fontos szerepet játszik azzal, hogy ösztönzi a helyi közösségeket, hogy megőrizték identitásukat és hagyományaikat a következő generációk számára, és azt tegyék élményszerűen befogadhatóvá mások számára is. A falusi turizmus társadalmi hatása tehát rendkívül fontos, de az is igaz, hogy nagy hangsúlyt helyez a helyi egyéb adottságok, erőforrások kihasználására, valamint a helyi közösségek és a gazdaság fejlődésére is (Bába, 2007). Éppen ezért a két település a jövő fejlesztéseiben érdekelt lehet ennek a kialakításában. A falusi turizmus komplex szolgáltatásaiban kulturális programokat, hagyományőrző rendezvényeket, kézműves tevékenységeket, a természet közelségét kihasználó programokat lehet kínálni, amiket egyébként a két településen már kialakítottak. A falusi turizmus ráadásul még inkább elmélyülő kapcsolatot teremthetne a testvértelepülési kapcsolatokban, ami egyszerre jelenthetné egy új megélhetési alternatíva megjelenését a településeken és egyben a határ két oldalán élő közösségek közötti kapcsolatok megerősödését. Jelenleg ehhez elsősorban a rendezvények, a hagyományőrzés különböző formáinak bemutatása, valamint a szabadidős tevékenységekhez kapcsolódó közösségi terek kialakítása van készen. Ugyanakkor van potenciál abban, hogy összekapcsolódjanak a testvértelepülések az aktív turizmus számos lehetőségével. A falusi turizmus környezetében könnyen kialakíthatóak olyan programok és szolgáltatások, amelyek az aktív időtöltést ösztönzik, és vonzóvá teszik a szálláshelyet az aktív turisták számára (Donka és Gyuricza, 2017). Ehhez hosszú távon természetesen a szálláskínálat kialakítása is szükséges lesz mindkét helyen.

A korábban sikeres projektek bázisán és a település célkitűzései alapján a jövőbeli együttműködések várhatóan gyarapodni fognak. Ezáltal a kapcsolat még inkább elmélyülhet és az örökség új értékekkel gazdagodhat a fiatalság számára is.

Befejezés

Jelen szakdolgozatom célja az volt, hogy átfogó képet adjon Jánossomorja és testvértelepülése, Nagyfödémes között fennálló kapcsolatáról. A kutatásom különös hangsúlyt helyezett a kapcsolat történelmi gyökereire, a civil szféra szerepére, valamint a kulturális és közös határon átnyúló uniós pályázatok kapcsolat megerősítő hatására.

A kutatás célja elsődlegesen bemutatni, hogy az 1947/48-as csehszlovák-magyar lakosságcsere során szétszakadt közösség személyes és családi kötelékei hogyan teremtették meg a későbbi hivatalos testvérkapcsolat alapját.

A dolgozat központi kérdésfeltevése a vizsgált három hipotézisre fókuszált, amelyek azt vizsgálták, hogy:

- A traumatikus történelmi hagyaték (H1), az elszakított kötelékek hogyan válnak a kapcsolatépítés alapjává.
- A civil szervezetek és intézmények (H2) milyen szerepet játszanak a fenntarthatóságban.
- Az uniós pályázatok (H3), hogyan járulnak hozzá az együttműködés finanszírozásához és fejlesztéséhez.

A dolgozat elméleti alapját a vidékfejlesztés, a fenntarthatóság, az életminőség és a falusi turizmus nemzetközi és hazai irodalma adta. A szakirodalmi forrásfeltárás révén bemutattam a vidék és város közötti dinamikát, a vidékfejlesztésben rejlő potenciált, és az Interreg pályázatok határon átnyúló együttműködést megerősítő szerepét. Ez az elméleti keret szolgált alapul az esettanulmány elemzéséhez.

A dolgozat elkészítéséhez elengedhetetlen volt a két település társadalmi és demográfiai mutatóinak összehasonlítása a 2013-2023-as évre vonatkozóan. A kutatásom során szekunder adatgyűjtést (statisztikai adatok, demográfiai mutatók) és primer kutatást (személyes interjút) egyaránt alkalmaztam.

A társadalmi-demográfiai mutatók elemzése rávilágított arra, hogy a két település eltérő, de egymást kiegészítő fejlődési pályán vannak. Jánossomorja esetében a negatív természetes szaporulat a folyamatos pozitív migráció kompenzálja, ami stabilizálja a lakosságszámot. Az öregedési index növekvő tendenciája figyelmet igényel, célzott népességmegtartó és családbarát programokat tesz szükségessé. Nagyfödémes esetében fontos kiemelni, hogy a migrációs folyamat következményeként a homogén magyar helyi

közösség diverzifikálódik, ami új helyzetet teremt/ teremthet a testvértelepülési kapcsolatokban

A vizsgált eset bemutatta, hogy a két település közötti kapcsolat fenntartható és kölcsönös bizalmon alapul. A partnerség a közös múlton alapszik, de a fájdalmas múlt vállalásával a jövőre és a fejlesztésekre épít. A civil szféra bevonása és az uniós projektek sikeressége azt a mintát jelenti, hogy a kapcsolat mögött valódi emberi viszonyok kapcsolódnak.

A kutatás megállapításai egyértelműen igazolták a kitűzött hipotéziseket. Következtetés képen ezeket vontam le:

- A társadalmi-demográfiai mutatók elemzése rávilágított arra, hogy a két település eltérő, de egymást kiegészítő fejlődési pályán vannak. Jánossomorja esetében a negatív természetes szaporulatot a folyamatos pozitív migráció kompenzálja. Azonban Nagyfödémes esetében az öregedési index növekvő tendenciája figyelmet igényel.
- A történelmi trauma (H1) feldolgozása és a civil szféra és intézmények (H2) bevonása (pl. Nyugdíjas klubok) erősítette meg a testvértelepülési kapcsolat szerepét, és biztosítja az örökség ápolását a jövő generációk körében is.
- Az uniós pályázatok (H3), mind a sikeres Interreg projektek, pénzügyileg és infrastrukturálisan is megerősítettek a közös fejlesztést (pl. parkfelújítások), amelyek a kapcsolat megerősödését szolgálják.

Összeségében a dolgozat igazolta, hogy Jánossomorja és Nagyfödémes kapcsolata egy virágzó sikertörténet, amely a közös történelmi sorsra épülő, értékalapú és jövőorientált partnerség modelljeként szolgálhat más határon átnyúló együttműködések számára is. A partnerség a közös múlton alapul, a fájdalmas múlt vállalásával a jövőre és a fejlesztésre épít. A civil szféra bevonása és az uniós projektek sikeressége azt a mintát jelenti, hogy a kapcsolat mögött valódi emberi viszonyok kapcsolódnak egymáshoz.

Resumé

Moja bakalárska práca sa zameriava na partnerskú spoluprácu medzi obcami Veľké Úľany (Slovenská republika) a Jánossomorja (Maďarsko), ktorá má za sebou už niekoľko desaťročí prosperujúcej histórie. Téma je mimoriadne relevantná, pretože práve v tomto prípade ide o to, že partnerská spolupráca nie je iba podpísaný dokument, ale živý dôkaz toho, že aj po búrkach dejín je možné využiť pozitívne komunitné energie. Spolupráca týchto dvoch obcí predstavuje príklad toho, ako kultúrna, hospodárska a spoločenská spolupráca môže vytvoriť most medzi národmi a generáciami. Takéto vzťahy prispievajú k vzájomnému porozumeniu a k upevneniu spoločných hodnôt a európskej identity.

Som rodáčkou Veľkých Úľan, práve preto bol dôvodom pre výber témy dokázať a ukázať, že príslušníci maďarskej komunity na slovenskom území, ktorej rozptýlenie hranicou spôsobilo rozdelenie, vybudovali dnes na oboch stranách hranice také prepojenie, ktoré má hodnotu príkladu. Relevanciu výskumu tvoria práve tieto živé väzby: partnerská spolupráca tu nie je iba formálnym dokumentom, ale živým prejavom toho, že aj po tragických udalostiach dejín je možné využiť pozitívne komunitné sily. Pre mňa, ako rodáčka Veľkých Úľan, ktorá žije v dvojitej identite, nie je táto téma len zaujímavosťou, ale aj spracovaním dedičstva, ktorá mi dáva zmysel pre budúci rozvoj. Výskumom chcem odhaliť, ako sa tento vzťah stal základom vzájomného rešpektu a dôvery. Zároveň sa snažím ukázať, ako takáto spolupráca môže prispieť k zachovaniu národnej identity a posilneniu cezhraničnej komunitnej identity.

Moje hlavné ciele je možno formulovať nasledovne:

- Mojm cieľom je ukázať, že dejinný osud nezanechal stopu len v dejinách rodín, ale aj v živote týchto dvoch obcí.
- Mojm cieľom je preskúmať, ako z odlúčenosti po vysídlení vznikla komunitná sila na oboch stranách hranice.
- Mojm cieľom je dokázať, že partnerská spolupráca môže mať nie len spoločenský, ale aj hospodársky význam.

Význam mojej práce spočíva v tom, že na príklade cezhraničnej spolupráce ukazuje možnosť prežitia maďarskej menšiny žijúcej mimo vlastného štátu, ako aj udržateľnú „dobrú prax“ európskej spolupráce, kde sa dôraz kladie na tvorbu hodnoty, obnovu, vzájomnú

podporu a budovanie spoločnej budúcnosti. Tento vzťah poukazuje na to, že úloha miestnych komunít je kľúčová pri zachovaní národnej identity a pri odovzdávaní kultúrneho dedičstva.

Výskumné otázky mojej práce boli:

- Ako a prečo sa vyvinul vzťah medzi Veľkými Úľanmi a Jánossomorjou? Pri prezentácii vzniku spolupráce som si kládla cieľ predstaviť ten historický proces, ktorý počas výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v rokoch 1947/48 úzko spojil tieto dve obce.
- Akým spôsobom vznikli tie osobné a rodinné väzby, ktoré sa stali základom neskoršieho oficiálneho partnerského vzťahu?
- Za akých okolností a s akými cieľmi došlo k oficiálnemu nadviazaniu partnerstva medzi obcami?
- Ako možno opísať spoluprácu medzi týmito dvoma obcami?
- Akú úlohu zohrávajú cezhraničné európske projekty (napr. Interreg, EU-granty) vo financovaní a rozvoji spolupráce?
- Ako možno dokázať, že partnerstvo týchto dvoch obcí je udržateľným modelom praxe cezhraničného maďarského spolupatričného vzťahu?

Tieto ciele boli úzko prepojené s formulovanými hypotézami, ktoré boli založené na historických koreňoch, úlohe civilných organizácií a dopade európskych projektov.

Týmto spôsobom boli definované hlavné výskumné otázky, ktoré sa jednoznačne potvrdili:

H1: Ako ovplyvnila výmena obyvateľstva v rokoch 1947/48 medzi Československou Republikou a Maďarskom vznik vzťahu medzi Veľkými Úľanmi a Jánossomorjou? Táto hypotéza sa potvrdila, keďže počas výmeny obyvateľstva sa vytvorili rodinné väzby a spoločná historická trauma medzi obcami, čo viedlo k tesnejšiemu prepojeniu, keďže dokázali využiť svoju spoločnú minulosť ako základ. Vzniknuté emocionálne a historické prepojenie následne poskytlo pevnú oporu oficiálnemu partnerskému vzťahu.

H2: Akú úlohu zohrali civilné organizácie pri rozvoji partnerského vzťahu medzi obcami? Ukázalo sa, že výskumná otázka bola úspešne potvrdená, keďže kluby dôchodcov zohrali kľúčovú úlohu pri nadvязovaní kontaktov – staršia generácia vychádzala zo svojej

minulosti a dokázala vytvoriť priateľstvo, ktoré následne odovzdáva ďalším generáciám. Tieto komunitné siete tvorili základ oficiálneho nadviazania spolupráce a preukázali, že aktívna úloha civilnej sféry je nevyhnutná pre vytváranie cezhraničného emocionálneho a spoločenského zjednotenia. Aktivita týchto klubov ukazuje, že vďaka rodinným väzbám a starostlivosti o spoločnú minulosť dokázali usmerniť pozornosť na budúcnosť.

H3: Aký vplyv mali spoločné cezhraničné európske granty na vzťah medzi Veľkými Úľanmi a Jánossomorjou? V tejto súvislosti sa tiež potvrdilo, že spoločné európske granty významne posilnili vzťah medzi obcami, pretože umožnili viacero projektov. Spoločné projekty Interreg a európske programy nielen poskytli finančný základ pre rozvoj spolupráce, ale priniesli konkrétne, hmatateľné výsledky, čím preukázali hospodársky a spoločenský význam partnerstva.

V teoretickej časti práce som využila rôzne domáce i medzinárodné odborné literatúry. V tejto časti som objasnila hlavné pojmy vidieka a rozvoja vidieka, ako aj zhrnula ich hlavné ciele z hľadiska prosperity a udržateľnosti, so zvláštnym zreteľom na otázku mesto-vidiek a cezhraničnej spolupráce. Tému vidieckeho turizmu som taktiež preskúmala, keďže z výsledkov výskumu vyplýva, že pre tieto dve obce môže byť jednou z perspektív do budúcnosti.

Zo svojej literatúrnej analýzy vyzdvihujem tému udržateľného rozvoja vidieka, pretože dlhodobo je potrebné také využívanie zdrojov a vo všeobecnosti také nakladanie s prostriedkami, ktoré neslúži len k hospodárskemu rastu, ale zahŕňa spoločenskú zodpovednosť, pohodu a zlepšenie kvality života.

Ďalej som zdôraznila analýzu medzinárodných programov Interreg, pri ktorej som preskúmala, ako tieto programy prispievajú k posilneniu hospodárskej a spoločenskej kohézie v pohraničných regiónoch, ako aj k udržaniu partnerstiev medzi miestnymi komunitami a k vzájomnému kultúrnemu porozumeniu.

Pri vypracovaní bakalárskej práce som použila sekundárne aj primárne výskumné metódy, aby som získala komplexnejší obraz. Použitie týchto metód umožnilo pochopiť spoločenskú bázu oboch obcí a odhaliť korene partnerskej spolupráce.

V samostatnej časti výskumu bolo nevyhnutné najprv preskúmať demografické trendy oboch obcí, aby bolo možné pochopiť spoločenskú bázu, na ktorej sa vzťahy mohli budovať.

Pre okres Jánossomorja som vykonala porovnanie demografických a spoločenských ukazovateľov za obdobie 2013-2023, opäť pomocou sekundárnych údajov. V prípade Jánossomorje je silnou stránkou to, že ide o mesto, s významnou pozitívnou migráciou, hoci obec starne. V prípade Veľkých Úľan je viditeľný tiež výrazný príchod nových obyvateľov, avšak dlhodobo to ovplyvní etnickú mapu obce. Tieto faktory všetky ovplyvňujú možnosti starostlivosti o spoločnú minulosť, o uchovanie tradícií.

V práci sa ako ústredná otázka objavuje nadviazanie partnerského vzťahu medzi obcami. Ako primárny nástroj zbierania údajov som kontaktovala pani Száraz Erzsébet, predsedníčku miestnej základnej organizácie Csemadoku vo Veľkých Úľanoch, ktorá sa priamo účastnila nadviazania partnerstva. Tento rozhovor zohral kľúčovú úlohu pri odhaľovaní koreňov vzťahu a pri potvrdzovaní hypotéz, keďže sa zameriaval na počiatočné motívy nadviazania spolupráce.

V kapitole venujúcej sa charakteru a histórii partnerského vzťahu som sa sústredila na vznik partnerského vzťahu medzi Jánossomorjou a Veľkými Úľanmi s cieľom nájsť motívy nadviazania kontaktu.

V časti oblasti spolupráce a dopadysom kládla dôraz na spoločné projekty, hlavné oblasti spolupráce (napr. kultúrna, vzdelávacia, hospodárska, spoločenská).

Zaoberala som sa aj výzvami a budúcimi perspektívami.

Celkovo práca jednoznačne potvrdila, že partnerstvo medzi Jánossomorjou a Veľkými Úľanmi predstavuje úspešný príbeh. Tento vzťah môže slúžiť ako jedinečný model pre iné

cezhraničné partnerstvá, pretože je založený na spoločnej historickej skúsenosti a orientovaný na budúcnosť.

Výskum ukázal, že silu tohto partnerstva tvorí to, že hoci vychádza z bolestnej minulosti, jednoznačne sa sústreďuje na rozvoj a budúcnosť. Aktívne zapojenie civilnej sféry a úspešná realizácia európskych projektov ukazujú, že vzniklo inovatívne partnerstvo podporujúce pohodu, ktoré má nielen spoločenský (komunitný), ale čoraz viac aj hospodársky význam.

Felhasznált irodalom

- 1) Bába, Sz. (2007) *Külhoni falusi turizmus: módszertani szempontok*. (Napút füzetek, 14.) Budapest: Napút Kiadó. ISBN 978 963 8478 78 8.
- 2) Cloke, P. (1997) 'Country backwater to virtual village? Rural studies and "the cultural turn"', *Journal of Rural Studies*, 13(4), pp. 367-375.
- 3) Cloke, P., Marsden, T. & Mooney, P. H. (2006) *Handbook of Rural Studies*. London: SAGE Publications.
- 4) Danter, I. (szerk.) (2010). *Nagyfödemes*. Nagyfödemes: Nagyfödemes Község. ISBN 978-80-89198-78-8.
- 5) Donka, A. & Gyuricza, L. (1993) *Az állam szerepe az aktív turizmus fejlesztésében= The Role of the State in the Development of Active Tourism*, POLGÁRI SZEMLE: *Gazdasági és társadalmi folyóirat*, 13(1-3), pp. 176-187. ISSN 1786-6553.
- 6) Enyedi, Gy. (2011) 'A városnövekedés szakaszai–újragondolva', *Tér és Társadalom*, 25(1), pp. 5-19.
- 7) Faragó, L. (2010) 'Településfejlesztés – vitaindító tézisek', *Tér és Társadalom*, 24(3), pp. 209-212. ISSN 0237-7683
- 8) Farkas, T. (2002) 'Vidékfejlesztés a fejlődéstudományok és a fejlesztési koncepciók tükrében', *Tér és Társadalom*, 16(1), pp. 41–57. doi:10.17649/TET.16.1.836.
- 9) G.Fekete, É. (2013) "Integrált vidékfejlesztés." Miskolc: Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar.
- 10) Gannon, A. (1994) 'Rural tourism as a factor in rural community economic development for economies in transition ', *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), pp. 51-60. doi:10.1080/09669589409510683.
- 11) Kearney, B., Boyle, G. E., & Walsh, J. A. (1994) *Rural Development in Ireland*. Dublin: Gill and Macmillan.
- 12) Kis, K. és Szekeresné Köteles, R. (2009) 'A helyi akciócsoportok szerepe és fenntartható vidékfejlesztés megvalósításában ', *Tér és Társadalom*, 24(3), pp. 119-135. ISSN 0237-7683.
- 13) Kovách, I. (2012) *A vidék az ezredfordulón: A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*. Argumentum Kiadó, Budapest. ISBN 978-963-446-679-6.
- 14) Kovách, I. (szerk.) (2007) *Vidék- és falukép a változó időben*. Budapest: Argumentum. ISBN 978-963-446-407-5

- 15) Kovács, A. D., Farkas, J. Z. és Perger, É. (2015) 'A vidék fogalma, lehatárolása és új tipológiai kísérlete', *Tér és Társadalom*, 29(1), pp. 11–34. doi: 10.17649/TET.29.1.2674.
- 16) Kovács, D. (2003) *Falusi vendéglátás Magyarországon*. Budapest: Agroinform Kiadóház. ISBN: 963-502-784-2.
- 17) Kovács, D. (szerk.) (2003) *A falusi turizmus hagyományai*. Budapest: Mezőgazdasági Kiadó. ISBN 963-9368-80-0.
- 18) Lačný, M. (2017) *Cezhraničná spolupráca a regionálny rozvoj (Cross-Border Cooperation and Regional Development)*. Prešov: ADIN, s.r.o. ISBN 978-80-89540-88-4.
- 19) Nagyné Molnár M (2011): 'A területi egyenlőtlenségek főbb összefüggései pp. 200-270 In: Káposzta J.(szerk.) *Regionális Gazdaságtan*. Budapest: Szaktudás Kiadó Ház. ISBN 978-615-5224-10-2.
- 20) Nagy, Z. B. (2018) 'A jólét és a jóllét közgazdasági összefüggéseinek komplex elemzése: a jövedelemegyenlőtlenség természetes határa= Complex economic analysis of welfare and well-being: the natural border of income inequality.' (PhD disszertáció) Pannon Egyetem, Veszprém.
- 21) Ocskay, Gy. & Hardi, T. (2021) 'Határon átnyúló kultúragazdaság integrált fejlesztése a magyar-szlovák határon', *Földrajzi Közlemények*, 145(2), pp.154-169. ISSN 0015-5411.
- 22) Prčík, M., Kotrla, M. a kol. (2019) *Udržateľný rozvoj-aktuálny prehľad a vybrané problémy*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. ISBN 978-80-552-2057-4.
- 23) Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Maďarsko 2021 – 2027 (2022). Operačný program pre cezhraničnú spoluprácu Interreg Slovensko – Maďarsko 2021–2027. [Online]. Európska komisia. Elérhető: <https://www.skhu.eu/program/sk/programovy-dokument> [Elérés dátuma: 2025. 10. 21.].
- 24) Rátz, T. és Michalkó, G. (szerk.) (2015) *Kreativitás és innováció a turizmusban*. Kodolányi János Főiskola et al., Székesfehérvár-Budapest, pp. 141-167. ISBN 978-615-5075-32-2.
- 25) Simai, M. (2016) 'A fenntartható fejlődés három pillére és a globális kormányzás', *KÖZGAZDASÁG*, 11(1). pp. 5-22. ISSN 1788-0696.
- 26) Simon Mariann (2022) „Jólét vs jóllét”, *Opus et Educatio*, 9(3). 10.3311/ope.490.

- 27) Štatistický úrad Slovenskej republiky (é. n.), *DATAcube*. ŠÚ SR. [Online]. Elérhető: <https://datacube.statistics.sk/> [Elérés dátuma: 2025. október 19.].
- 28) Szörényiné Kukorelli, I. (2005) 'A fenntartható fejlődés stratégiai elemei a rurális térségekben', *Tér és Társadalom*, 19(3-4), pp. 111–137. doi: 10.17649/TET.19.3-4.1022.
- 29) Szörényiné Kukorelli, I. (2015) 'Vidéki térségeink innovációt befogadó képessége-egy kutatás tapasztalatai', In: NYUTO 35: Válogatott közlemények. KRTK RKI Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály, Győr, pp. 77-98. ISBN 978-615-5754-48-7.
- 30) Thullner, I. (szerk.) (2004). *Jánossomorja: Kismonográfiai és településtörténeti olvasókönyv*. Jánossomorja: Jánossomorja Kultúrájáért Közalapítvány. ISBN 963 216 187 4 .
- 31) Wass, A. (1974) *Elvásik a híd*, New York: Amerikai Magyar Kiadó.

Mellékletek

1.sz.melléklet: dolgozat publikálása és a konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Alulírott Vincze Barbara, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, valamint a Selye János Egyetem Gazdaságtudományi és Informatikai Kar által meghirdetett Vidékfejlesztés közös képzés nappali tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Szakdolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön MATE honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve a MATE központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen / nem*

Kelt: 2025. 10. 28.

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen / nem*

Kelt: 2025.10.28

Belső konzulens

2.sz.melléklet:eredetiség és szellemi tulajdonkezelési nyilatkozat

NYILATKOZAT

a záródolgozatnyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Vincze Barbara
A Hallgató Neptun kódja: OM7PZ4
A dolgozat címe: Jánossomorja és Nagyfödémes: egy
testvértelepülési kapcsolat
vidékfejlesztési tanulságai
A megjelenés éve: 2025
A konzulens intézetének neve: Dr. habil. Nagyné Molnár Melinda,
PhD.
A konzulens tanszékének a neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható
Gazdaság
Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. 10. 28.

témavezető

Hallgató aláírása

3.sz.melléklet: konzultációs nyilatkozat

NYILATKOZAT

Vincze Barbara (hallgató Neptun azonosítója: OM7PZ4) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2025.10.29

belső konzulens

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.

4.sz.melléklet:hallgató nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Vincze Barbara
Neptun-kódja:	OM7PZ4
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Szakdolgozatkészítés / VFFTG031N
A munka címe:	Jánossomorja és Nagyföldemes: egy testvértelepülési kapcsolat vidékfejlesztési tanulságai

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

☐ A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

☒ B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Fordítás, ötletelés	Gemini AI 2.5	Resumé, Absztrakt

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka **mellékletében való csatolása szükséges.**)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve, verziója, elérhetősége	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Gödöllő, 2025.10.29

Hallgató aláírása

Konzulens/Témavezető aláírása